

## Selvitys opintolainahyvityksestä

Kela/Tutkimusyksikkö  
17.1.2022

Tuomas Nurminen

## Tiivistelmä

- Opintolainahyvitystä on vuosien 2015–2021 aikana maksettu yhteensä noin 226,5 miljoonaa euroa kaikkiaan 54 747 henkilölle.
- Keskimääräinen opintolainahyvitys on ollut noin 3 600 euroa ammattikorkeakouluissa tutkintonsa suorittaneilla ja 5 600 euroa yliopistoissa tutkintonsa suorittaneilla.
- Opintolainahyvityksen saaneiden määrä, maksettu kokonaissumma sekä keskimääräinen lainahyvitys ovat kasvaneet voimakkaasti vuosittain.
- Yli 60 prosentilla opintolainahyvityksen saajista on kotikuntana ollut yliopistokaupunki. Noin 38 prosentilla kotikunta on sijainnut Uudenmaan maakunnassa. Harvimminkin lainahyvityksen saajan kotikunta on sijainnut Kainuussa, Keski-Pohjanmaalla tai Ahvenanmaalla.
- Opintolainahyvityksen käyttöönotolla on yhteys lisääntyneeseen opintolainan käyttöön sekä lainamäärien kasvuun. Sillä on myös yhteys opintolainahyvityksen edellyttämässä määräajassa valmistuneiden osuuden kasvuun sekä korkeakoululainsäädännön mukaisessa tavoitteellisessa suorittamisajassa valmistuneiden osuuden kasvuun. Johtopäätöstä tukevat seuraavat havainnot:
- Selvityksen rekisteriaineiston perusteella opintolainan käyttöaste on noussut yli 7,4 prosenttiyksikköä 55,1 prosentista 62,5 prosenttiin opintolainahyvityksen käyttöönoton jälkeen, ja keskimääräinen (enimmäis)lainamäärä yli 15 prosenttia 12 160 eurosta 14 023 euroon.
- Opintolainahyvityksen edellyttämässä, tutkinnon laajuuteen perustuvassa, määräajassa valmistuneiden osuus on noussut 7,2 prosenttiyksikköä 47,8 prosentista 55 prosenttiin. Yliopistoissa tutkintonsa suorittaneilla nousu on ollut yli 12 prosenttiyksikköä.

- Korkeakoululainsäädännön mukaisessa tutkinnon laajuuteen perustavassa tavoitteellisessa suorittamisajassa valmistuneiden osuus on noussut noin 4 prosenttiyksikköä 34,2 prosentista 38,2 prosenttiin. Yliopistoissa tutkintonsa suorittaneilla nousu on ollut 5,6 prosenttiyksikköä.

## Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	2
1 Taustaa.....	5
2 Opintolainahyvityksen saajat ja maksut 2015–2021.....	6
3 Opintolainahyvitysten alueellinen jakautuminen .....	7
4 Opintolainan käyttö ennen ja jälkeen opintolainahyvityksen käyttöönoton .....	9
5 Opintojen kesto ennen ja jälkeen opintolainahyvityksen käyttöönoton .....	13
6 Aineiston kuvaus .....	16
Lähteet.....	17
Liite: Kuviot.....	18

## 1 Taustaa

Opintolainahyvitys otettiin käyttöön vuonna 2014, ja siihen ovat oikeutettuja 1.8.2014 jälkeen ensimmäiset korkeakouluopintonsa aloittaneet<sup>1</sup>. Hyvitystä voivat saada korkeakouluopintonsa määräajassa suorittaneet, jotka ovat nostaneet valtion takaamaa opintolainaa vähintään 2 500 euroa. Määräaika riippuu suoritettavasta tutkinnosta, ja siihen voi saada pidennystä esimerkiksi varusmiespalveluksen, sairauden tai lapsen syntymän vuoksi.

Opintolainahyvitystä maksetaan 40 % siitä opintolainan määrästä, joka ylittää 2 500 euroa. Lainahyvityksessä on kuitenkin enimmäismäärä, joka perustuu suoritettavan tutkinnon laajuuteen. Esimerkiksi 210 opintopisteen ammattikorkeakoulututkinnossa opintolainahyvityksen enimmäismäärä on 4 120 euroa ja 300 opintopisteen (ylemmässä) korkeakoulututkinnossa 6 200 euroa.

Opintolainahyvityksen käyttöönoton tavoitteena oli parantaa mahdollisuuksia päätoimiseen opiskeluun ja siten kannustaa opiskelijan valmistumista tavoiteajassa (HE 105/2013 vp). Lainahyvityksen käyttöönoton ajateltiin lisäävän opintolainan käyttöä ja parantavan opintojen aikaista toimeentuloa, minkä katsottiin edistävän mahdollisuuksia päätoimiseen opiskeluun ilman opintoja pitkittävää työssäkäyntiä (OKM 2012:29). Tavoitteiden toteutumisen arviointia ei ole toistaiseksi kattavasti tehty, koska aineistoa ei ole ollut riittävästi arvioinnin toteuttamiseksi. Vähitellen aineistoa kuitenkin alkaa olla kattavammin saatavilla selvityksen toteuttamiseksi.

Käsillä oleva selvitys on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta. Ministeriö on ollut asiassa aloitteellinen saadakseen tietoa opintolainahyvityksen toimivuudesta ja kehittämistarpeista sekä tarpeellisista jatkoselvityksistä. Selvitys on toteutettu Kelan tutkimyksikössä. Selvityksen tavoitteena on vastata kolmeen kysymykseen:

1. Ketkä käyttävät opintolainahyvitystä?
2. Miten opintolainan käyttö ja lainamäärät ovat kehittyneet lainahyvityksen käyttöönoton jälkeen?

---

<sup>1</sup> Ennen opintolainahyvitystä käytössä oli verotuksen kautta toimiva opintolainavähennys.

### 3. Miten opintojen kesto on kehittynyt lainahyvityksen käyttöönoton jälkeen?

## 2 Opintolainahyvityksen saajat ja maksut 2015–2021

Opintolainahyvitystä on saanut käyttöönoton alusta vuoden 2021 loppuun mennessä 54 747 henkilöä (Taulukko 1). Saajien määrä on kasvanut merkittävästi vuosittain (Kuvio 1). Myös kuluvana vuonna saajia on ollut enemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan mennessä. Saajista on ollut naisia 34 502 (63,0 %) ja miehiä 20 245 (37,0 %). Miesten osuus saajista on noussut hienoisesti vuosittain (Kuvio 2).

Opintolainahyvitystä on maksettu yhteensä 226 519 413 euroa, ja maksetut summat ovat niin ikään nousseet vuosittain selvästi (Kuvio 3). Keskimäärin lainahyvitys on ollut noin 4 150 euroa saajaa kohden, ja se on noussut vuosittain saajan korkeakoulun tyyppistä riippumatta (Kuvio 4). Maksettujen opintolainahyvitysten jakauma on keskittynyt voimakkaasti yleisimpiä korkeakoulututkintoja (180 op, 210 op, 240 op ja 300 op) vastaaville enimmäishyvitystasojen (Kuvio 5). Valtaosa lainahyvityksen saajista on siis hyödyntänyt hyvityksen täysimääräisesti.

Opintolainahyvitystä saaneista henkilöistä 39 844 (72,8 %) on suorittanut tutkintonsa ammattikorkeakouluissa ja 14 903 (27,2 %) yliopistoissa, joskin vuosina 2020 ja 2021 yliopistotutkintojen osuus on ollut yli 35 prosenttia (Kuvio 6). Maksettujen euromäärien kohdalla jakauma on tasaisempi (Kuvio 7), koska (ylemmät) yliopistotutkinnot ovat pidempiä ja siten opintolainahyvitykset keskimäärin suurempia (Kuvio 4). Vastaavasti valtaosa (72,8 %) lainahyvitykseen oikeuttavista tutkinnoista on vuosittain ollut ammattikorkeakoulututkintoja (Taulukko 1 ja Kuvio 8). Ylempien korkeakoulututkintojen osuus on ollut 19,5 prosenttia.

Luonnollisesti suuri osa opintolainahyvityksen saajista on suorittanut tutkintonsa pääkaupunkiseudun sekä Tampereen ja Turun opiskelijamääriltään suurissa oppilaitoksissa (Kuviot 9 ja 10). Merkillepantavaa on kuitenkin Maanpuolustuskorkeakoulussa suoritettujen tutkintojen suuri määrä suhteessa oppilaitoksen opiskelijamäärään sekä opiskelijamääriltään suunnilleen samankokoisten Taideyliopiston ja ruotsinkielisen kauppakorkeakoulu Hankenin välinen ero lainahyvitykseen oikeuttavissa tutkintomäärissä.

**Taulukko 1. Opintolainahyvityksen saajat, 2015–2021.**

	Saajia	Osuus
Naiset	34 502	63,0 %
Miehet	20 245	37,0 %
Ammattikorkeakoulu	39 844	72,8 %
Yliopisto	14 903	27,2 %
Alemmpi korkeakoulututkinto	3 020	5,5 %
Ammattikorkeakoulututkinto	39 843	72,8 %
Erillinen ylempi korkeakoulututkinto	1 210	2,2 %
Ylempi korkeakoulututkinto	10 673	19,5 %
18–24-vuotiaat	16 468	30,1 %
25–34-vuotiaat	34 598	63,2 %
yli 35-vuotiaat	3 681	6,7 %
Suomi	53 991	98,6 %
Ulkomaat	756	1,4 %
<b>Yhteensä</b>	<b>54 747</b>	<b>100 %</b>

Lainahyvitystä saaneista valtaosa (63,2 %) on kuulunut 25–34-vuotiaiden ikäryhmään ja noin 30 prosenttia 18–24-vuotiaiden ikäryhmään (Taulukko 1). Yli 35-vuotiaiden osuus lainahyvityksen saajista on ollut vähäinen. Opintolainahyvityksen saajien määrän viime vuosien kasvu selittyy lähes täysin saajien määrän kasvulla ikäryhmässä 25–34-vuotiaat (Kuvio 11). Lyhyen seurannan perusteella näyttäisi siltä, että nuorimmassa ikäryhmässä vuosittainen saajien määrä on vakiintumassa noin 4 000 saajan tuntumaan.

Opintolainahyvitystä on maksettu pääosin Suomessa suoritettujen tutkintojen perusteella (Taulukko 1). Ulkomailla suoritetun tutkinnon perusteella opintolainahyvityksen on saanut 756 henkilöä (1,4 % saajista).

### 3 Opintolainahyvitysten alueellinen jakautuminen

Alueelliset tarkastelut perustuvat opintolainahyvityksen saajan viralliseen vakituiseen kotikuntaan hyvityksen maksuhetkellä. Opintolainahyvitysten alueellinen jakautuminen on ollut varsin epätasainen. Yli 20 000 saajan (noin 38 %) kotikunta on maksuhetkellä ollut Uudenmaan maakunnassa (Kuvio 12). Seuraavana ryhmänä erottuvat Pirkanmaan, Varsinais-

Suomen sekä Pohjois-Pohjanmaan maakunnat, joissa kotikunta on maksuhetkellä ollut yhteensä hieman yli neljänneksellä lainahyvityksen saajista. Harvimmin saajan kotikunta on luonnollisesti sijainnut pienimmissä maakunnissa Ahvenanmaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Opintolainahyvityksen maksujen maakunnittainen jakauma vastaa saajien jakaumaa (Kuvio 13).

Maakunnittainen tarkastelu ei kuitenkaan anna täyttä kuvaa opintolainahyvitysten alueellisesta jakautumisesta, koska maakuntien sisällä on monenlaisia alueita. Taulukossa 2 sekä Kuvioissa 14 ja 15 on esitetty opintolainahyvityksen saajien ja maksujen alueellinen jakautuminen käyttäen aluejakoperusteena yleisen asumistuen kuntaryhmäjakoja. Jaossa Kuntaryhmän I muodostaa Helsinki ja Kuntaryhmän II Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Ryhmään III kuuluvat Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kajaani, Kerava, Kirkkonummi, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Lohja, Mikkeli, Nokia, Nurmijärvi, Oulu, Pori, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Siuntio, Tampere, Turku, Tuusula, Vaasa ja Vihti. Kuntaryhmän IV muodostavat muut kunnat. Pääkaupunkiseudun ulkopuoliset suuret ja keskisuuret kunnat (Kuntaryhmä III) ovat keränneet selvästi suurimman osan opintolainahyvityksistä niin saajien määrällä kuin euroissakin mitattuna. Muiden kuntaryhmien osuudet ovat hieman tasaisemmat.

Yliopistosta valmistuneiden osuus saajista on korkein Kuntaryhmässä I (39,9 %) ja matalin Kuntaryhmässä IV (17,5 %). Kuntaryhmissä II ja III yliopistosta valmistuneiden osuus Kuntaryhmän kaikista saajista on noin neljännes.

## Taulukko 2. Opintolainahyvityksen saajat Kuntaryhmän ja korkeakoulutyypin mukaan, 2015–2021.

	Ammattikorkeakoulu		Yliopisto	
	Saajia	Osuus kaikista	Saajia	Osuus kaikista
Kuntaryhmä I	6 982	13,0 %	4 639	8,7 %
Kuntaryhmä II	4 415	8,3 %	1 762	3,3 %
Kuntaryhmä III	20 664	38,6 %	6 121	11,4 %
Kuntaryhmä IV	7 389	13,8 %	1 563	2,9 %
<b>Yhteensä</b>	<b>39 450</b>	<b>73,7 %</b>	<b>14 085</b>	<b>26,3 %</b>

Kuntaryhmä I: Helsinki.

Kuntaryhmä II: Espoo, Vantaa, Kauniainen.

Kuntaryhmä III: Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kajaani, Kerava, Kirkkonummi, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Lohja, Mikkeli, Nokia, Nurmijärvi, Oulu, Pori, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Siuntio, Tampere, Turku, Tuusula, Vaasa, Vihti.

Kuntaryhmä IV: Muut kunnat.



Vieläkin tarkempi kuva opintolainahyvityksen alueellisesta jakautumisesta saadaan tarkastelemalla saajien määrää kunnittain (Taulukko 3 ja Kuvio 16). Saajamäärät ovat olleet korkeat yliopistokaupungeissa, ja toisaalta valtaosassa kunnista saajia on ollut korkeintaan parikymmentä.

**Taulukko 3. Kunnat opintolainahyvityksen saajien määrän mukaan, 2015–2021.**

Opintolainahyvityksen saajia	Kuntia
0	14
1–10	91
11–50	121
51–100	29
101–500	36
501–1000	8
1001–	10

#### 4 Opintolainan käyttö ennen ja jälkeen opintolainahyvityksen käyttöönoton

Luvuissa 4 ja 5 kohdejoukkona ovat ensimmäiset korkeakoulututkintonsa suomalaisissa korkeakouluissa syyslukukauden 2012 ja kevätlukukauden 2016 välillä aloittaneet henkilöt. Aineistoa on kuvattu tarkemmin luvussa 6. Koska opintolainahyvitykseen ovat oikeutettuja 1.8.2014 jälkeen ensimmäiset korkeakouluopintonsa aloittaneet, kohdejoukko käsittää kaksi täyttä lukuvuotta ennen ja jälkeen opintolainahyvityksen käyttöönoton. Tässä selvityksessä niitä kohdejoukon henkilöitä, jotka ovat aloittaneet ennen 1.8.2014 ja jotka eivät siten ole olleet oikeutettuja opintolainahyvitykseen, kutsutaan toisinaan ennen-ryhmäksi. 1.8.2014 jälkeen aloittaneisiin ja lainahyvitykseen oikeutettuihin henkilöihin viitataan jälkeen-ryhmänä.

Taulukossa 4 on esitetty tietoja kohdejoukosta eriteltynä sen mukaan, onko opiskelija aloittanut ensimmäiset korkeakouluopintonsa ennen opintolainahyvityksen käyttöönottoa vai sen jälkeen. Kohdejoukon 162 018 henkilöstä 48,3 prosenttia on aloittanut ensimmäiset korkeakouluopintonsa ennen opintolainahyvityksen käyttöönottoa ja 51,7 prosenttia käyttöönoton jälkeen. Naisia kohdejoukosta on noin 55 prosenttia. Opiskelijan korkeakouluksi on luvuissa 4 ja 5 määritelty ensimmäisenä suoritetun tutkinnon korkeakoulu. Jos opiskelija ei ole suorittanut tutkintoa, hänen korkeakoulunsa on määräytynyt ensimmäisenä aloitetun tutkinnon korkeakoulun mukaan. Jos samaan aikaan aloitettuja tutkintoja on useita, ylimmän tutkinnon korkeakoulu on valittu henkilön korkeakouluksi. Näin määriteltynä hieman

alle kaksi kolmasosaa kohdejoukosta on ammattikorkeakouluopiskelijoita ja reilu kolmannes yliopisto-opiskelijoita.

Ennen opintolainahyvityksen käyttöönottoa aloittaneista noin 77 prosenttia on valmistunut jostakin (suomalaisesta) korkeakoulusta. Lainahyvityksen käyttöönoton jälkeen aloittaneista valmistuneita on hieman alle 75 %. Valmistumista tarkasteltaessa on huomioitava, että sekä ennen että jälkeen aloittaneiden ryhmissä osa henkilöistä tulee vielä valmistumaan tulevaisuudessa. Lukuvuosina 2014–2015 ja 2015–2016 aloittaneilla opintojen aloittamisesta tämän tutkimusaineiston tarkasteluhetkeen on kulunut lyhyempi aika kuin lukuvuosina 2013–2014 ja 2014–2015 aloittaneilla, joten tulevaisuudessa valmistuneita on todennäköisesti enemmän lainahyvityksen käyttöönoton jälkeen aloittaneiden ryhmässä kuin aiemmin aloittaneiden ryhmässä.

**Taulukko 4. Ensimmäiset korkeakouluopintonsa aloittaneet, syksy 2012–kevät 2016.**

	Ennen 1.8.2014 aloittaneet		1.8.2014 jälkeen aloittaneet	
	Henkilöä	Osuus	Henkilöä	Osuus
Naiset	43 843	56,0 %	45 954	54,9 %
Miehet	34 482	44,0 %	37 739	45,1 %
Ammattikorkeakoulu	50 200	64,1 %	54 496	65,1 %
Yliopisto	28 125	35,9 %	29 197	34,9 %
Valmistuneet	60 261	76,9 %	62 398	74,6 %
	Henkilöä	Osuus aineis- tosta	Henkilöä	Osuus aineis- tosta
Yhteensä	78 325	48,3 %	83 693	51,7 %

Opintolainan käytön kehitystä on tarkasteltu kahdella tavalla. On ensinnäkin vertailtu opintolainaa käyttäneiden osuutta ennen ja jälkeen opintolainahyvityksen käyttöönoton aloittaneiden joukoissa. Toiseksi on tarkasteltu opintolainamääriä ennen ja jälkeen lainahyvityksen käyttöönoton. Tällöin kultakin opintolainaa nostaneelta on käytetty suurinta vuoden lopun lainasaldoa. Näistä enimmäislainasaldoista on laskettu keskiarvo ja mediaani lainaa nostaneiden joukossa.

Opintolainan nostaminen on yleistynyt opintolainahyvityksen käyttöönoton jälkeen (Taulukko 5 sekä Kuvio 17). Ennen lainahyvityksen käyttöönottoa aloittaneista henkilöistä 55,1 prosenttia on jossakin vaiheessa opintojensa aloittamisen jälkeen nostanut opintolainaa.

Lainahyvityksen käyttöönoton jälkeen aloittaneista opintolainaa on nostanut 62,5 prosenttia. Tämä 7,4 prosenttiyksikön nousu vastaa merkittävää, noin 13 prosentin suhteellista kasvua. Kuvio 18 osoittaa, että opintolainaa nostaneiden osuus on noussut trendimaisesti lukuvuosittain, mutta nousu on ollut suurempi välittömästi opintolainahyvityksen käyttöönottoa seuranneena lukuvuotena. Opintolainan käyttöaste ja muutos käyttöasteessa lainahyvityksen käyttöönoton jälkeen eivät riipu opiskelijan sukupuolesta (Kuvio 19).

**Taulukko 5. Opintolainan käyttö opintojen aloitusajan mukaan.**

	Ennen 1.8.2014 aloittaneet		1.8.2014 jälkeen aloittaneet	
	Henkilöä	Osuus	Henkilöä	Osuus
Ei opintolainaa	35 195	44,9 %	31 373	37,5 %
Opintolainaa	43 130	55,1 %	52 320	62,5 %
Yhteensä	78 325	100 %	83 693	100 %
	Enimmäislainasaldo (euroa)		Enimmäislainasaldo (euroa)	
Keskiarvo	12 160		14 023	
Mediaani	10 929		13 616	

Opintolainan käyttöaste on noussut opintolainahyvityksen käyttöönoton jälkeen niin ammattikorkeakouluopiskelijoiden kuin yliopisto-opiskelijoiden joukossa (Taulukko 6 ja Kuvio 20). Opintolainan käyttöaste on ollut tarkasteluajasta riippumatta korkeampi yliopisto-opiskelijoiden joukossa, mutta käyttöasteen nousu on ollut suurempi ammattikorkeakouluissa. Ammattikorkeakouluissa opintolainaa nostaneiden osuus on ollut 52,3 prosenttia ennen lainahyvityksen käyttöönottoa ja 60,2 prosenttia hyvityksen käyttöönoton jälkeen. Tämä 7,9 prosenttiyksikön nousu vastaa noin 15 prosentin suhteellista kasvua käyttöasteessa. Yliopistoissa käyttöaste ennen-ryhmässä on ollut 60 prosenttia ja jälkeen-ryhmässä 66,8 prosenttia, joten käyttöasteen suhteellinen kasvu on ollut noin 11 prosenttia.

**Taulukko 6. Opintolainaa nostaneiden osuus opintojen aloitusajan ja korkeakoulu-tyypin mukaan.**

	Ennen 1.8.2014 aloittaneet		1.8.2014 jälkeen aloittaneet	
	Henkilöä	Osuus	Henkilöä	Osuus
Ammattikorkeakoulu	26 248	52,3 %	32 807	60,2 %
Yliopisto	16 882	60,0 %	19 513	66,8 %

Taulukko kuvaa opintolainaa nostaneiden lukumäärää sekä osuutta kaikista kyseisen ryhmän henkilöistä. Esimerkiksi ennen 1.8.2014 aloittaneista ammattikorkeakouluopiskelijoista 52,3 % on nostonut opintolainaa.

Myös opintolainaa nostaneiden lainamäärät ovat nousseet opintolainahyvityksen käyttöönoton jälkeen (Taulukko 5 ja Kuvio 21). Ennen opintolainahyvityksen käyttöönottoa aloittaneiden ja opintolainaa jossakin vaiheessa nostaneiden henkilöiden enimmäislainasaldojen keskiarvo on 12 160 euroa, kun se lainahyvityksen käyttöönoton jälkeen aloittaneilla on 14 023 euroa, mikä vastaa noin 15 prosentin suhteellista kasvua. Samansuuntainen, joskin suhteellisesti vielä suurempi kasvu (noin 25 prosenttia), havaitaan tarkasteltaessa keskiarvon sijaan enimmäislainasaldojen mediaania. Kuten lainaa nostaneiden osuudessa myös enimmäislainasaldojen keskiarvossa on havaittavissa trendimäistä nousua koko tarkastelujakson aikana (Kuvio 22). Tulokinnassa on huomioitava, että valtion takaaman opintolainan enimmäismäärä, johon korkeakouluopiskelija on oikeutettu, nousi 1.8.2014 samanaikaisesti opintolainahyvityksen käyttöönoton kanssa. Kun enimmäislainamäärä ennen 1.8.2014 oli 300 euroa/kk, se oli 1.8.2014 jälkeen 400 euroa/kk, mikä osaltaan selittänee havaittua kasvua toteutuneissa enimmäislainasaldoissa.<sup>2</sup>

Nousevat trendit sekä opintolainan käyttöasteessa (Kuvio 18) että opintolainan enimmäisaldon keskiarvossa (Kuvio 22) havainnollistavat, miksi tässä selvityksessä käytetystä yksinkertaisesta ennen–jälkeen-vertailusta ei voi suoraan tehdä tarkkoja johtopäätöksiä opintolainahyvityksen käyttöönoton vaikutuksista. Asetelmalla ei ole mahdollista erottaa lainahyvityksen käyttöönoton vaikutusta trendimuutoksesta. Toisin sanoen kasvua opintolainan käyttöasteessa ja opintolainojen koossa olisi saatettu havaita, vaikka opintolainahyvitystä ei olisi otettu ollenkaan käyttöön.

<sup>2</sup> Valtion takaaman opintolainan enimmäismäärä on sittemmin edelleen noussut ja on nyt korkeakouluopiskelijoilla 650 euroa/kk.

## 5 Opintojen kesto ennen ja jälkeen opintolainahyvityksen käyttöönoton

Opintojen kesto on tarkasteltu ensisijaisesti vertailemalla määräajassa valmistuneiden osuutta ennen- ja jälkeen-ryhmissä. Tässä selvityksessä määräajalla tarkoitetaan *opintolainahyvitykseen* oikeuttavaa määräaika, joka määräytyy suoritettavan tutkinnon laajuuden mukaan (Taulukko 7). Tutkinnon suoritus aika alkaa ensimmäisten korkeakouluopintojen aloituksesta. Ennen 1.8.2014 aloittaneet eivät ole oikeutettuja opintolainahyvitykseen vaan *opintolainavähennykseen*, jonka määräaika on opintolainahyvityksen määräaika pidempi. Tässä selvityksessä on verrattu tutkinnon suoritus aikaa opintolainahyvityksen määräaikaan, jotta mittari olisi yhtäläinen eri ajankohtina opintonsa aloittaneille. Kattavamman kuvan saamiseksi vertailua on kuitenkin täydennetty tarkastelemalla lisäksi niiden osuuksia, jotka ovat valmistuneet tutkinnon laajuuden mukaan määräytyvässä tavoiteajassa, (opintolainahyvityksen) määräajassa mutta eivät tavoiteajassa, sekä määräajan umpeutumisen jälkeen<sup>3</sup>.

**Taulukko 7. Opintolainahyvityksen määräajat.**

<b>Tutkinnon laajuus</b>	<b>Määräaika</b>
<b>Alempi + ylempi korkeakoulututkinto tai pelkkä ylempi korkeakoulututkinto</b>	
300 opintopistettä	6 lukuvuotta
330 opintopistettä	6,5 lukuvuotta
360 opintopistettä	7 lukuvuotta
<b>Ammattikorkeakoulututkinto tai alempi korkeakoulututkinto</b>	
180 opintopistettä	3,5 lukuvuotta
210 opintopistettä	4 lukuvuotta
240 opintopistettä	4,5 lukuvuotta
270 opintopistettä	5 lukuvuotta

Ennen opintolainahyvityksen käyttöönottoa aloittaneista 47,8 prosenttia on valmistunut määräajassa, kun taas lainahyvityksen käyttöönoton jälkeen aloittaneista määräajassa on valmistunut 55 prosenttia (Taulukko 8 ja Kuvio 23). Havaittu 7,2 prosenttiyksikön kasvu määräajassa valmistuneiden osuudessa merkitsee huomattavaa, noin 15 prosentin suhteellista kasvua. Kun tilannetta tarkastellaan opintojen aloituslukuvuoden mukaan, havaitaan määräajassa valmistuneiden osuudessa selvä tason nousu lukuvuosina 2013–2014 sekä

<sup>3</sup> Tässä selvityksessä tavoiteajalla tarkoitetaan yliopistolain (558/2009) ja ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaista tutkinnon laajuuteen perustuvaa tavoitteellista suorittamisaikaa.

2014–2015 aloittaneiden välillä (Kuvio 24). Muiden peräkkäisten lukuvuosien välinen kasvu on ollut huomattavasti lievempää. Määräajassa valmistuneiden osuuden huomattavaa kasvua lukuvuosina 2013–2014 sekä 2014–2015 aloittaneiden välillä on vaikea selittää millään muulla kuin 1.8.2014 tapahtuneella opintolainahyvityksen käyttöönotolla.

Kasvu määräajassa valmistuneiden osuudessa on ollut voimakkaampaa yliopisto-opiskelijoilla kuin ammattikorkeakouluopiskelijoilla (Taulukko 8 ja Kuvio 25). Ammattikorkeakouluopiskelijoista määräajassa on ennen-ryhmässä valmistunut 50,7 prosenttia ja jälkeenryhmässä 55,1 prosenttia, joten suhteellinen kasvu on ollut 8,7 prosenttia. Yliopisto-opiskelijoista määräajassa valmistuneita on ennen-ryhmässä 42,7 prosenttia ja jälkeenryhmässä 54,9 prosenttia. Suhteellinen kasvu on siis ollut peräti 28,6 prosenttia. Ennen opintolainahyvityksen käyttöönottoa määräajassa valmistuneiden osuus oli huomattavasti korkeampi ammattikorkeakouluopiskelijoilla kuin yliopisto-opiskelijoilla, kun taas opintolainahyvityksen käyttöönoton jälkeen eroa ei juuri ole.

**Taulukko 8. Määräajassa valmistuneiden osuus opintojen aloitusajan ja korkeakoulutyyppin mukaan.**

	Ennen 1.8.2014 aloittaneet		1.8.2014 jälkeen aloittaneet	
	Henkilöä	Osuus	Henkilöä	Osuus
Ammattikorkeakoulu	25 442	50,7 %	30 018	55,1 %
Yliopisto	12 001	42,7 %	16 024	54,9 %
Yhteensä	37 443	47,8 %	46 042	55,0 %

Opintojen aloituslukuvuoden mukaan tarkasteltuna sekä yliopisto- että ammattikorkeakouluopiskelijoilla valtaosa kasvusta määräajassa valmistuneiden osuudessa on tapahtunut lukuvuosien 2013–2014 sekä 2014–2015 välillä, joskin kasvu on ollut suhteellisesti selvästi voimakkaampaa yliopisto-opiskelijoilla (Kuvio 26). Erityisesti ammattikorkeakouluopiskelijoilla kasvu lukuvuosien 2012–2013 ja 2013–2014 sekä lukuvuosien 2014–2015 ja 2015–2016 välillä on ollut vähäistä.

Tarkempi kuva opintojen keston kehityksestä saadaan luokittelemalla kohdejoukon henkilöt opintojen keston mukaan neljään toisensa poissulkevaan luokkaan: 1) tavoiteajassa valmistuneet, 2) tavoiteajan umpeutumisen jälkeen mutta määräajassa valmistuneet, 3) määräjän umpeutumisen jälkeen valmistuneet sekä 4) ei valmistuneet. Kuviossa 27 on esitetty

eri lukuvuosina aloittaneiden henkilöiden jakautuminen näihin luokkiin. Sekä tavoiteajassa valmistuneiden että tavoiteajan jälkeen mutta määräajassa valmistuneiden osuudet ovat nousseet melko selvästi opintolainahyvityksen käyttöönoton jälkeen. Vastaavasti määräajan umpeutumisen jälkeen valmistuneiden osuus on laskenut merkittävästi. Niiden henkilöiden osuus, jotka eivät (vielä) ole valmistuneet, on kasvanut hieman aloituslukuvuosittain. Tämä johtuu ainakin osittain siitä, että myöhemmin aloittaneet ovat ehtineet opiskella vähemmän aikaa kuin aiemmin aloittaneet.

Kuvattu kehitys koskee niin ammattikorkeakouluja kuin yliopistojakin, mutta yliopistojen kohdalla muutos on ollut erityisen voimakasta (Kuvio 28). Sekä tavoiteajassa että tavoiteajan umpeutumisen jälkeen mutta määräajassa valmistuneiden yliopisto-opiskelijoiden osuudet kasvoivat vain lievästi aloituslukuvuosien 2012–2013 ja 2013–2014 välillä. Sen sijaan lukuvuosina 2013–2014 ja 2014–2015 aloittaneita verrattaessa tavoiteajassa valmistuneiden osuus kasvoi yli 14 prosenttia ja tavoiteajan umpeutumisen jälkeen mutta määräajassa valmistuneiden osuus peräti 34 prosenttia. Näyttäisi siis siltä, että 1.8.2014 tapahtunut opintolainahyvityksen käyttöönotto on yhteydessä lyhentyneisiin valmistumisaikoihin erityisesti yliopisto-opiskelijoilla.

Opintojen keston kehitystä kuvaavien tulosten tulkinnassa on huomioitava kolme oleellista asiaa. Ensiksikin osa niistä, jotka eivät ole tämän selvityksen tekohetkellä joulukuussa 2021 valmistuneet, valmistuvat vielä tulevina vuosina. Siten luokan ”Ei valmistunut” osuudet tulevat laskemaan, ja tämä lasku on oletettavasti sitä suurempaa mitä myöhäisempää aloituslukuvuotta katsotaan. Toiseksi, joillakin vuosina 2015–2016 opintonsa aloittaneista yliopisto-opiskelijoista suoritettavan tutkinnon määräaika ei ole vielä umpeutunut. Tämä koskee erityisesti pisimpiä, 330 ja 360 opintopisteen tutkintoja. On siis todennäköistä, että lukuvuosina 2014–2015 ja 2015–2016 aloittaneiden osalta määräajassa valmistuneiden osuus tulee jonkin verran nousemaan, mikä entisestään voimistaa kasvua määräajassa valmistuneiden osuudessa opintolainahyvityksen käyttöönoton jälkeen. Kolmas tulkinnassa huomioitava seikka on koronapandemian vaikutus opiskeluaikoihin. Pandemia on saattanut viivästyttää joidenkin ja jopa nopeuttaa toisten valmistumista. Lisäksi opiskelijoilla on ollut mahdollisuus saada pidennystä opintolainahyvityksen määräaikaan selvittämällä Kelalle, miten pandemia on viivästyttänyt opintoja. Näitä yksilöllisiä tilanteita ei ole tässä selvityksessä ollut mahdollista huomioida.

## 6 Aineiston kuvaus

Selvitys perustuu Kelan rekisteritietoihin. Selvityksen ensimmäisessä osassa tarkastellaan opintolainahyvityksen saajia. Kohdejoukkona ovat tällöin kaikki opintolainahyvitystä vuoden 2021 loppuun mennessä saaneet henkilöt. Aineisto sisältää opintolainahyvityksen maksumatietojen lisäksi saajien demografisia tietoja sekä saajan korkeakouluun ja tutkintoon liittyviä tietoja.

Selvityksen toisessa osassa vertaillaan opintolainan käyttöä sekä tietyssä ajassa valmistuneiden osuutta ennen opintolainahyvityksen käyttöönottoa ja käyttöönoton jälkeen. Kohdejoukkona ovat lukuvuosina 2012–2013, 2013–2014, 2014–2015 sekä 2015–2016 ensimmäiset korkeakouluopintonsa aloittaneet henkilöt. Aineistossa ovat näin ollen mukana kahden lukuvuoden aloittajakohortit sekä ennen että jälkeen opintolainahyvityksen käyttöönoton. Tutkinnon aloitusaika on määritelty joko ensimmäisen läsnäololukukauden tai suoritettujen tutkinnon aloituslukukauden perusteella sen mukaan, kumpi näistä on varhaisempi. Jos kumpikin tieto on puuttunut, aloituspäivä on määritelty vastaanotetun tutkinto-oikeuden perusteella. Jos henkilöllä on ollut näin määriteltynä useampi samana lukukautena aloitettu tutkinto, aineistoon on valittu ylempi (yliopistollinen) tutkinto<sup>4</sup>.

Selvityksen toisen osan kohdejoukon henkilöistä on käytössä demografisten tietojen lisäksi tietoja saajien korkeakoulusta, tutkinnon tasosta, opintojen kestosta sekä opintolainan käytöstä. Aineisto käsittää vain suomalaisissa korkeakouluissa suoritettavat opinnot ja tutkinnot. Ulkomaisissa korkeakouluissa aloitetut opinnot ja valmistuneet tutkinnot on rajattu aineistosta pois, koska näitä opintoja koskevat tiedot ovat puutteellisia (esimerkiksi suoritettavan tutkinnon laajuus ei aina ole tiedossa). Tulokset eivät muutu merkittävästi, jos ulkomaiset tutkinnot (puutteellisine tietoineen) otetaan mukaan aineistoon. Näillä rajauksilla kohdejoukon kooksi saadaan 162 018 henkilöä, joiden tietoja on seurattu vuoden 2021 joulukuun 20. päivään saakka.

---

<sup>4</sup> Tällainen tilanne syntyy esimerkiksi silloin, kun henkilö ottaa vastaan opiskelupaikan ammattikorkeakoulussa syksyllä 2013 alkaviin opintoihin mutta ilmoittautuu poissaolevaksi lukuvuodeksi 2013–2014. Kesällä 2014 hän saa opiskelupaikan yliopistossa syksyllä 2014 alkaviin opintoihin ja ilmoittautuu läsnäolevaksi syyslukukaudella 2014 sekä yliopistossa että ammattikorkeakoulussa.



## Lähteet

Ammattikorkeakoululaki (932/2014)

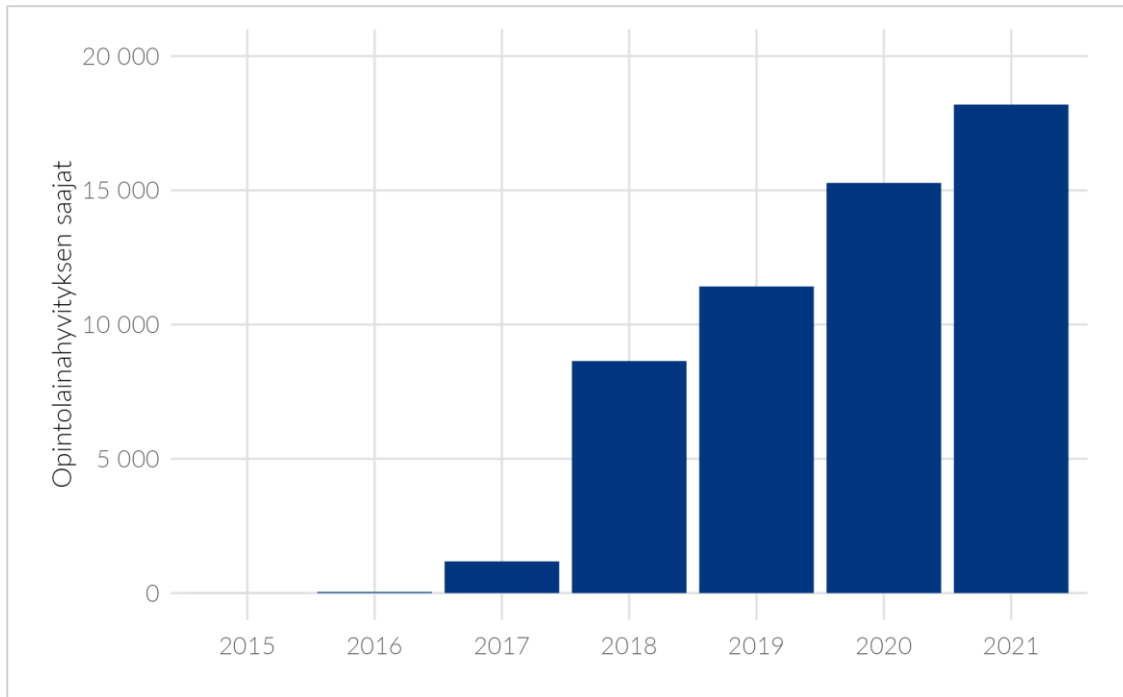
HE 105/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2014 tuloveroasteikkolaiksi sekä eräiksi muiksi laeiksi.

OKM 2012:29. Opintotuen rakenteen kehittäminen 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuis-  
tioita ja selvityksiä 2012:29. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

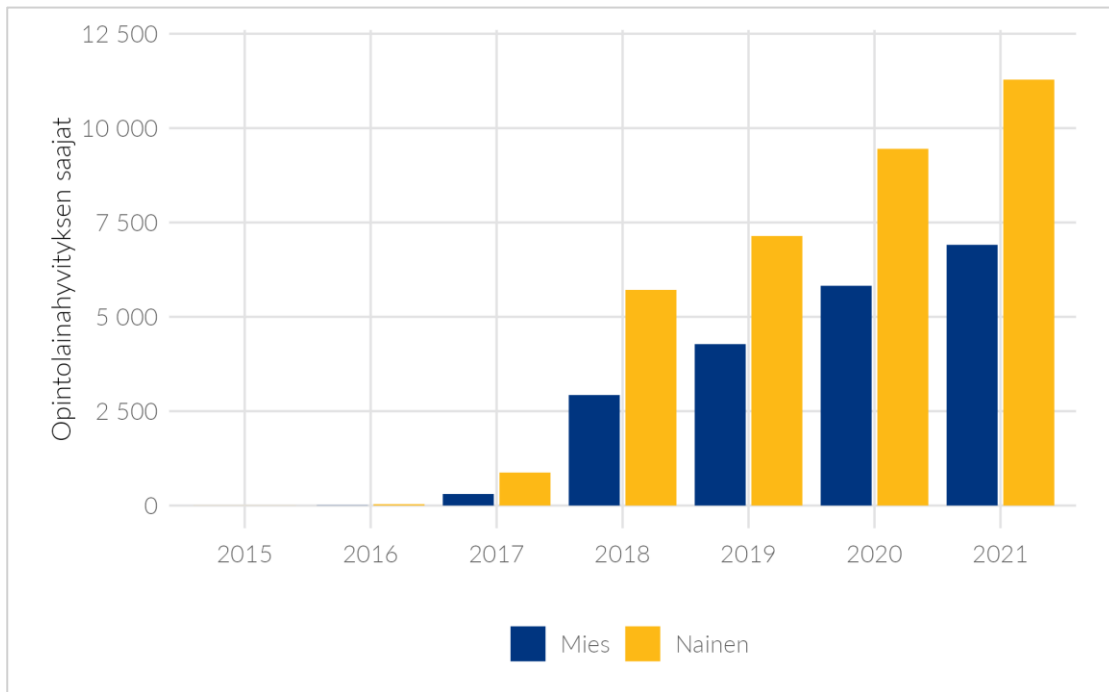
Yliopistolaki (558/2009)

## Liite: Kuviot

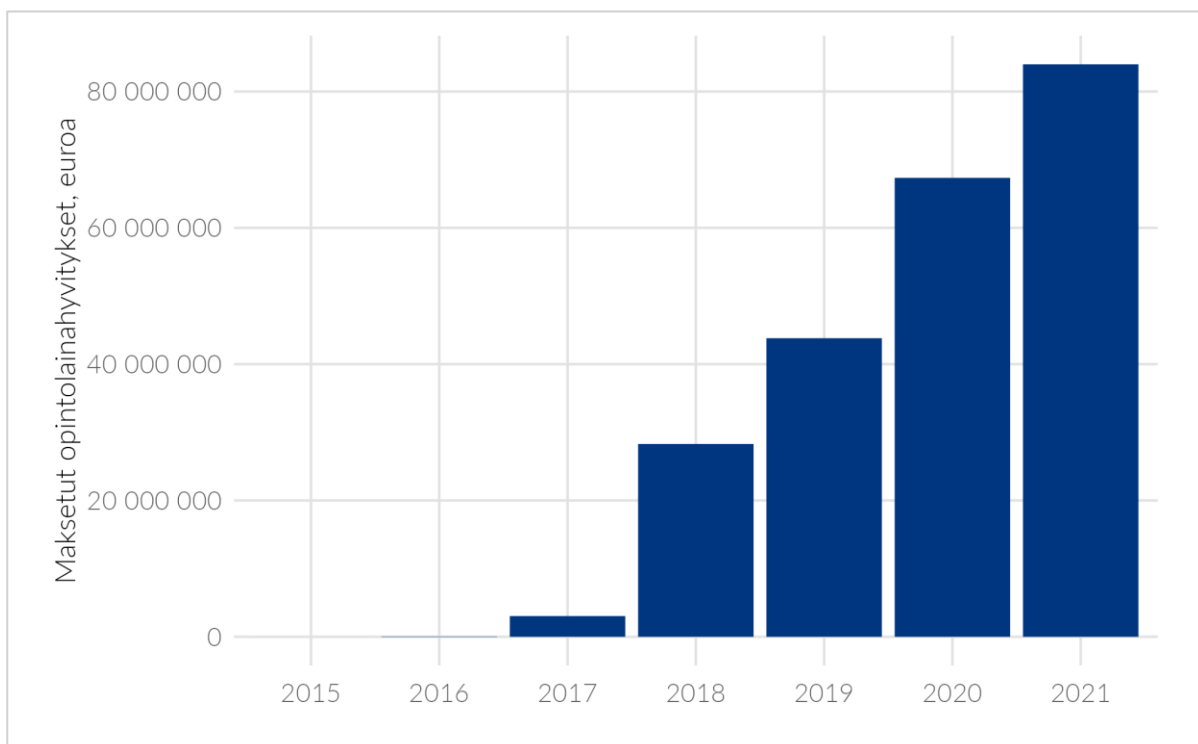
Kuvio 1. Opintolainahyvityksen saajat.



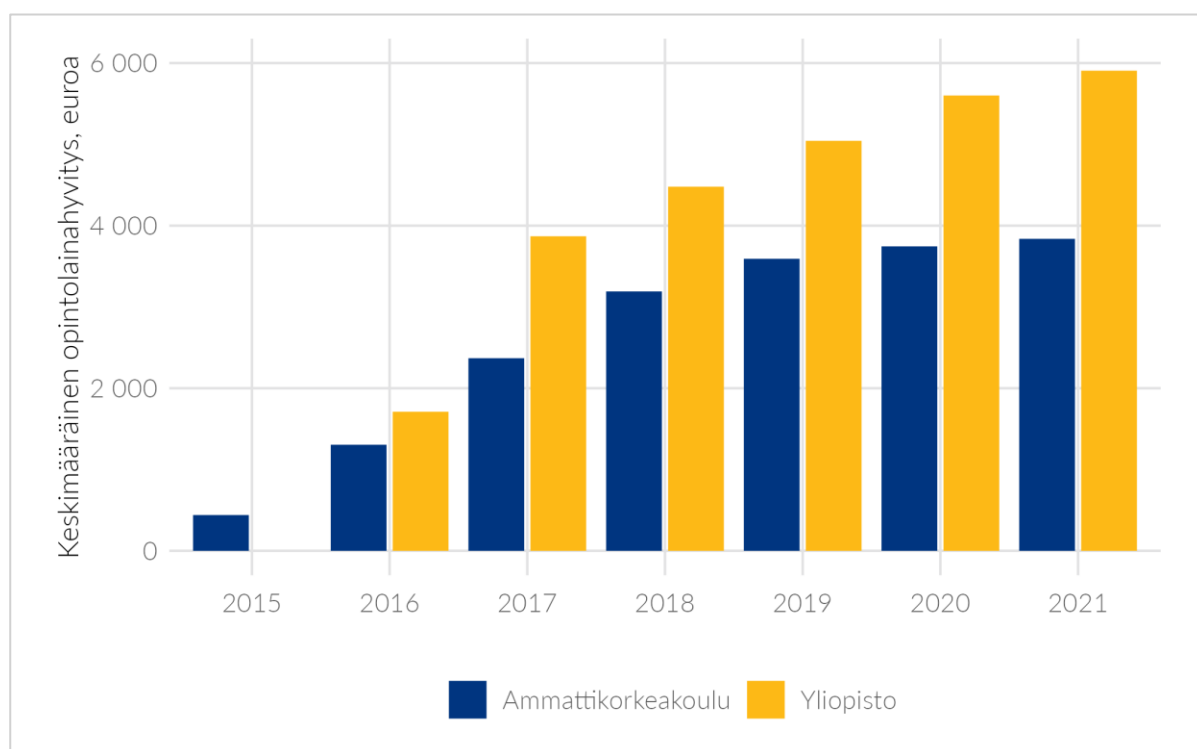
Kuvio 2. Opintolainahyvityksen saajat sukupuolen mukaan.



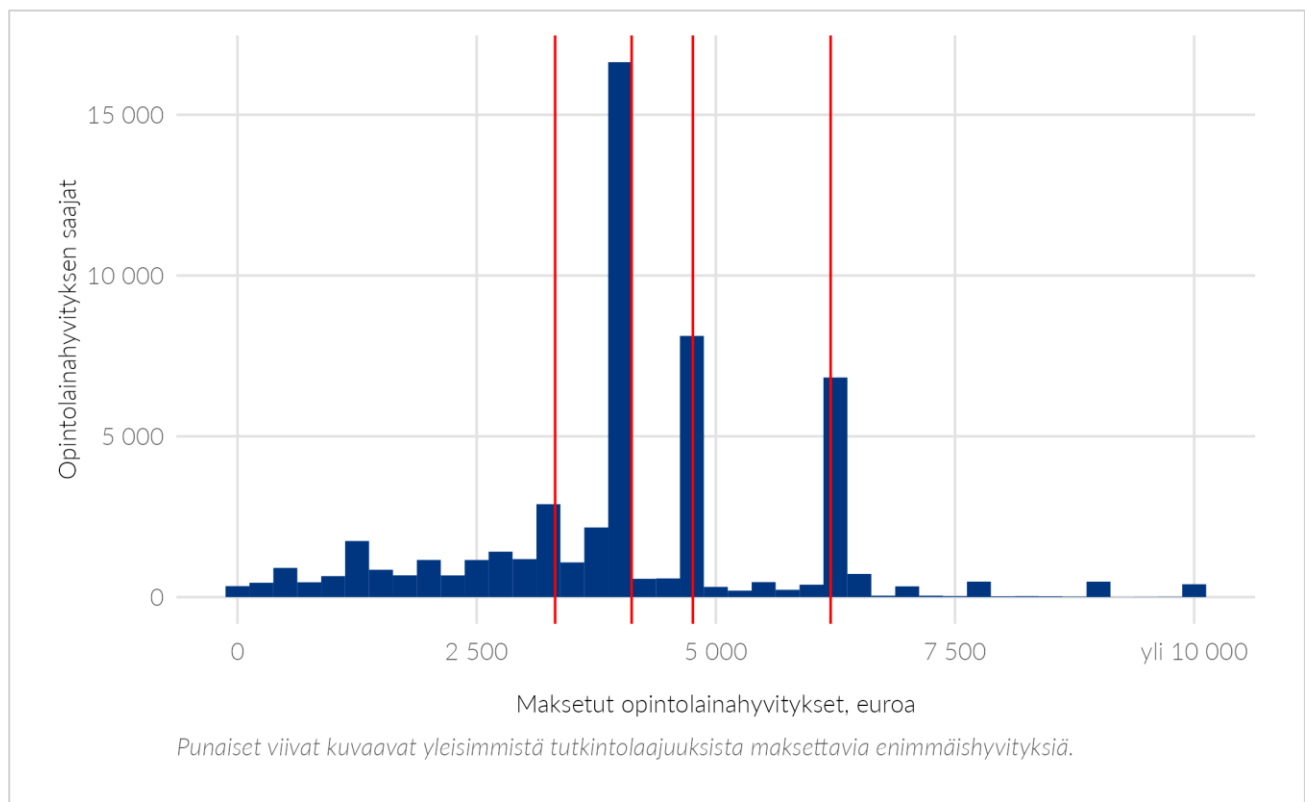
Kuvio 3. Maksetut opintolainahyvitykset.



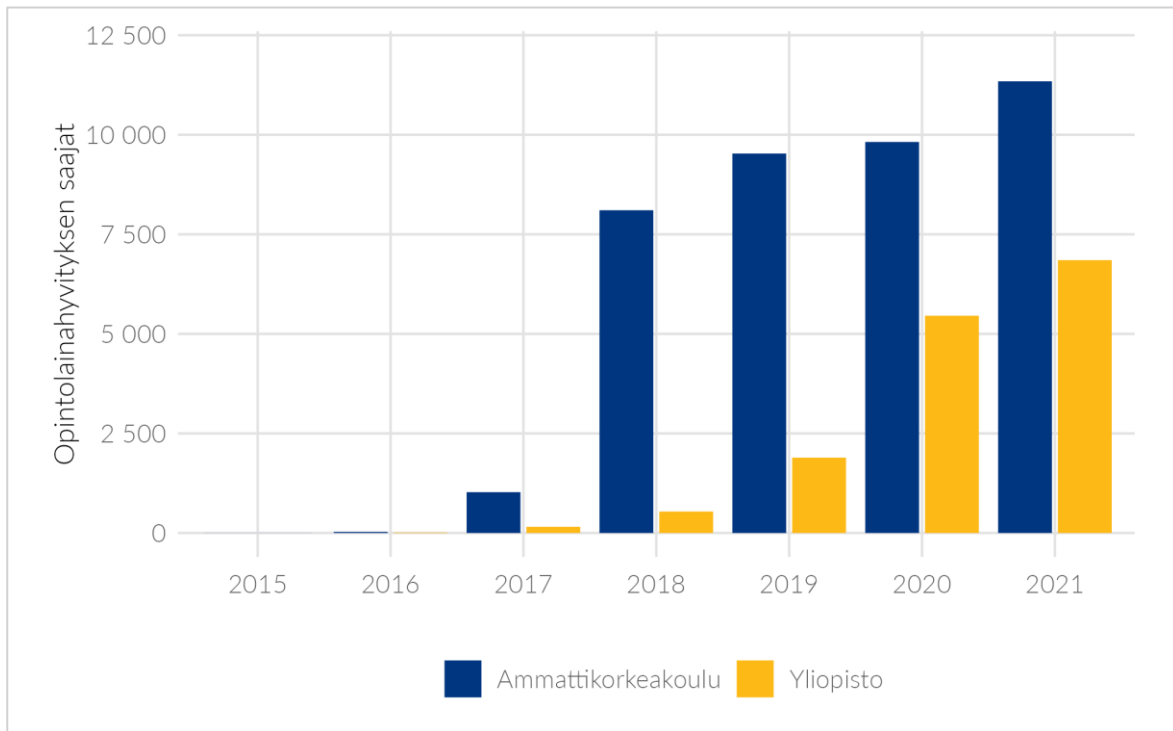
Kuvio 4. Maksettujen opintolainahyvitysten keskiarvo korkeakoulutyypin mukaan.



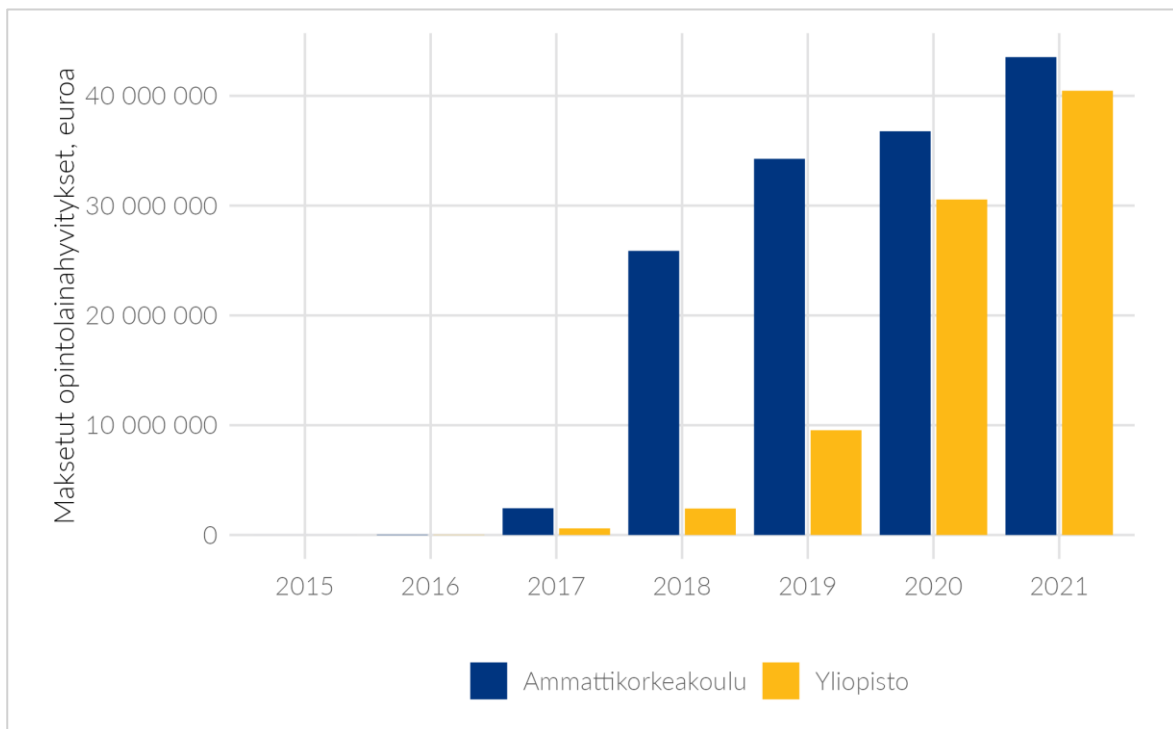
Kuvio 5. Opintolainahyvitysten jakauma (euroa/henkilö).



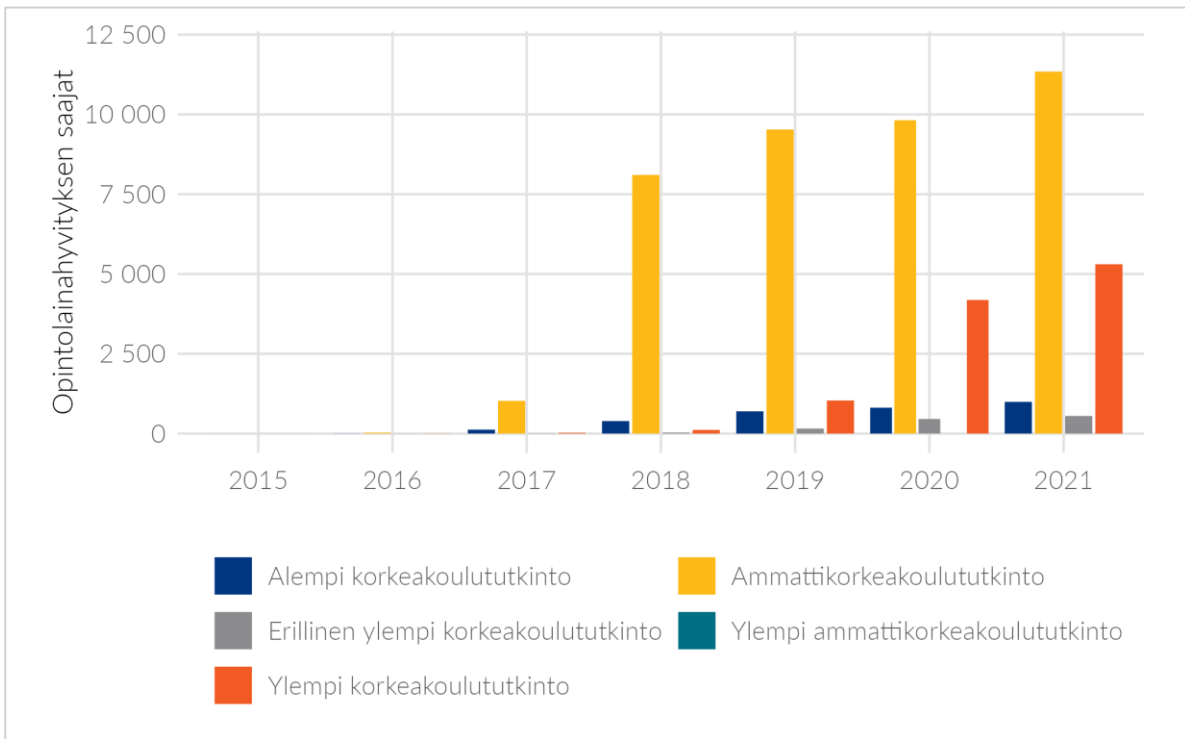
Kuvio 6. Opintolainahyvityksen saajat korkeakoulutyyppin mukaan.



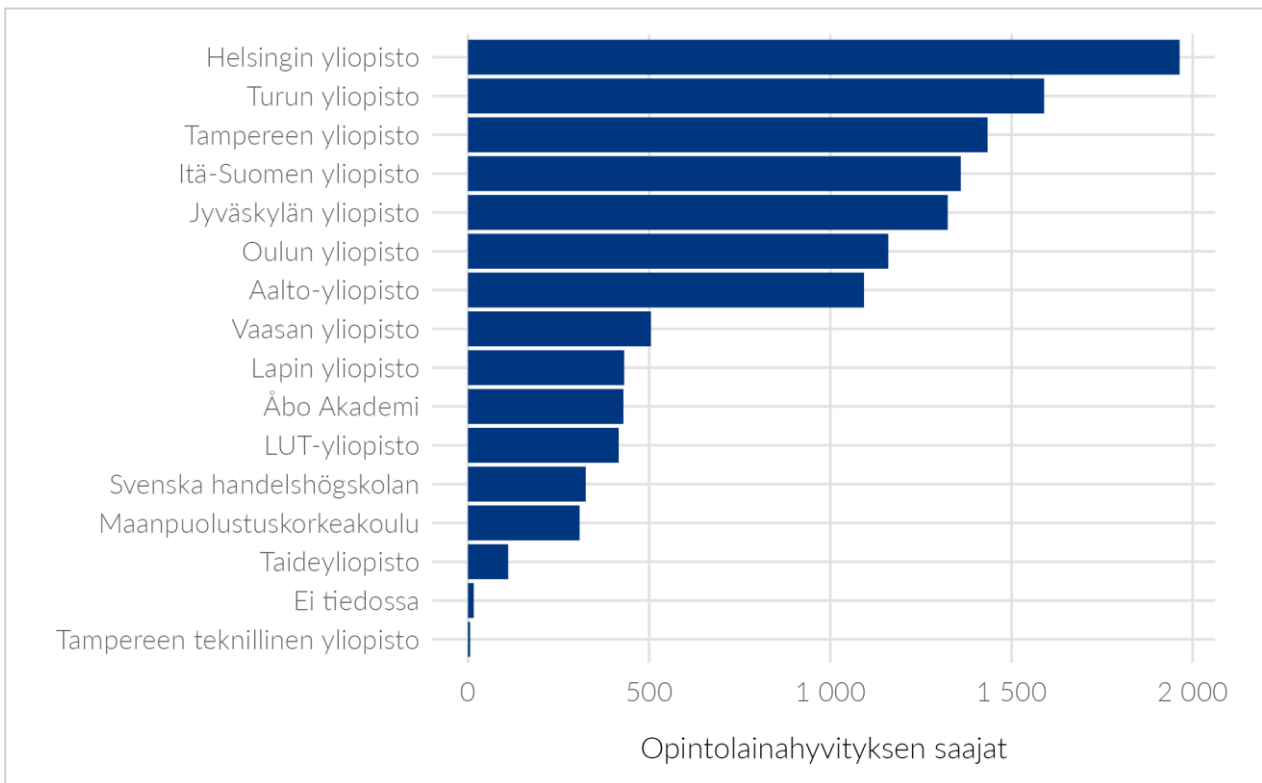
Kuvio 7. Maksetut opintolainahyvitykset korkeakoulutyyppin mukaan.



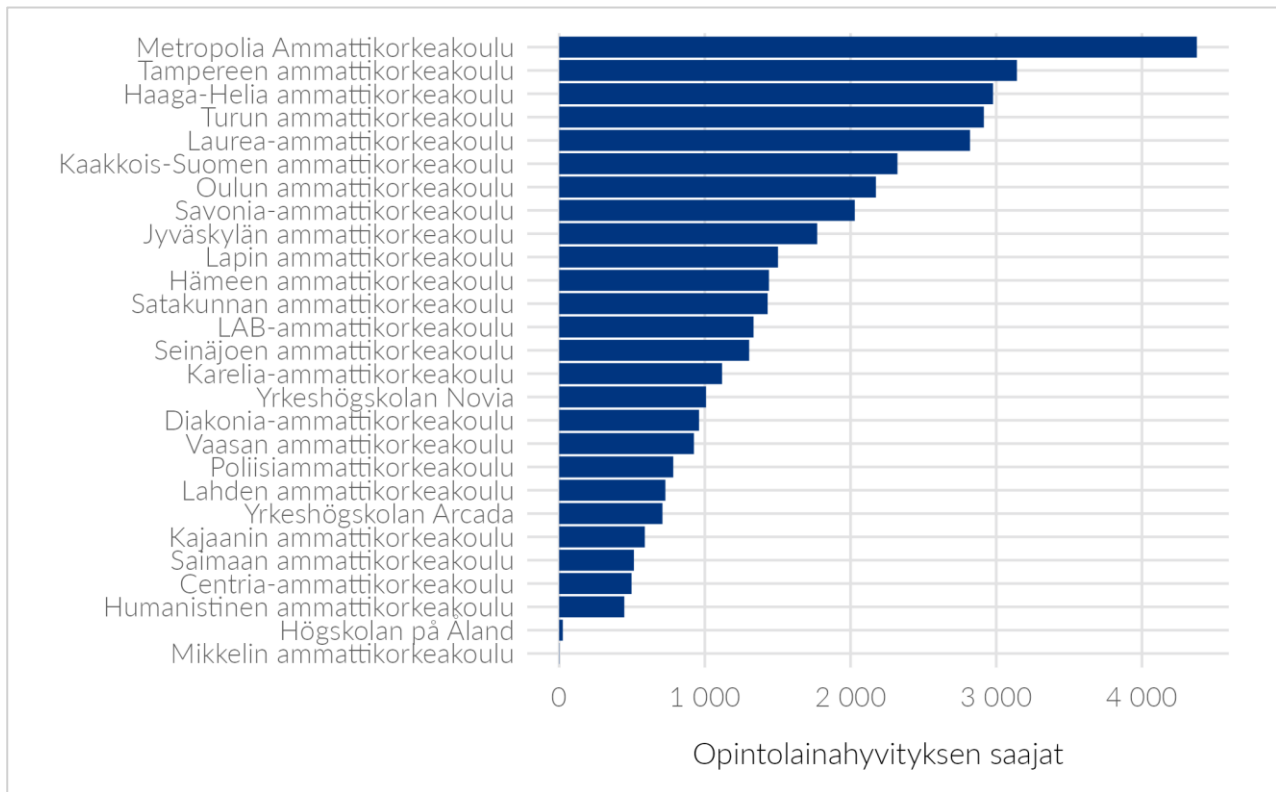
Kuvio 8. Opintolainhyvityksen saajat tutkinnon tason mukaan.



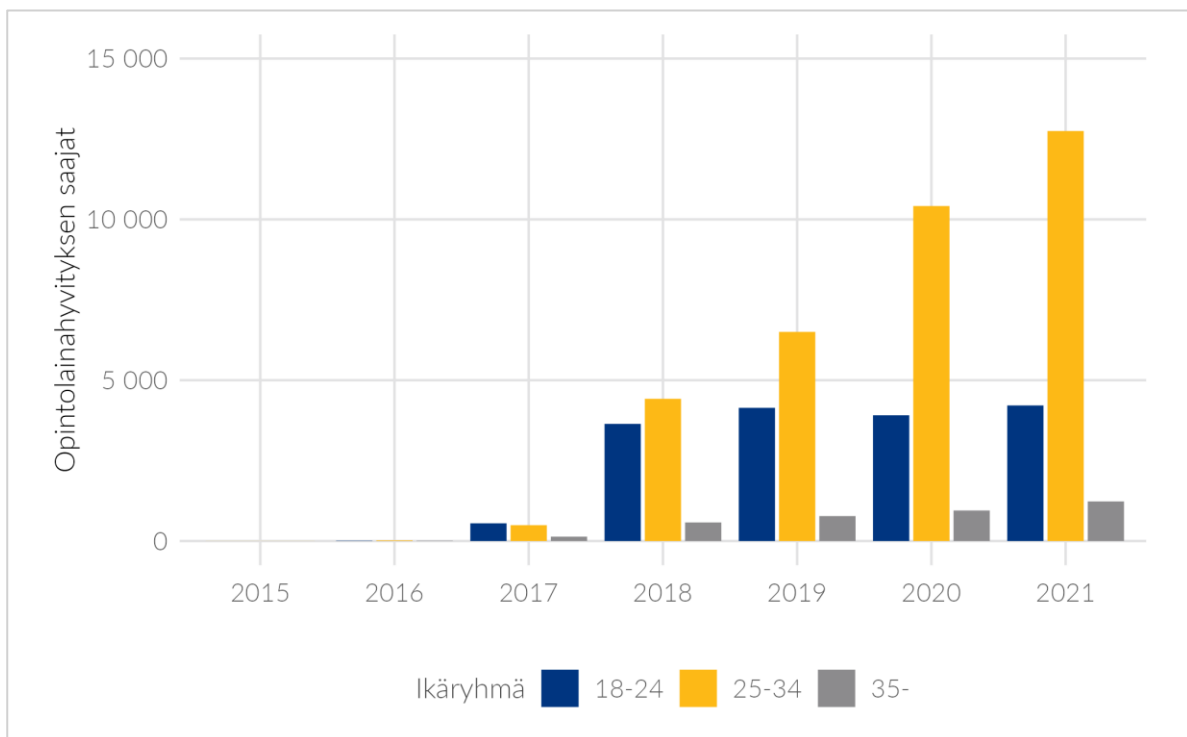
Kuvio 9. Opintolainhyvityksen saajat yliopiston mukaan 2015–2021.



Kuvio 10. Opintolainahyvityksen saajat ammattikorkeakoulun mukaan 2015–2021.

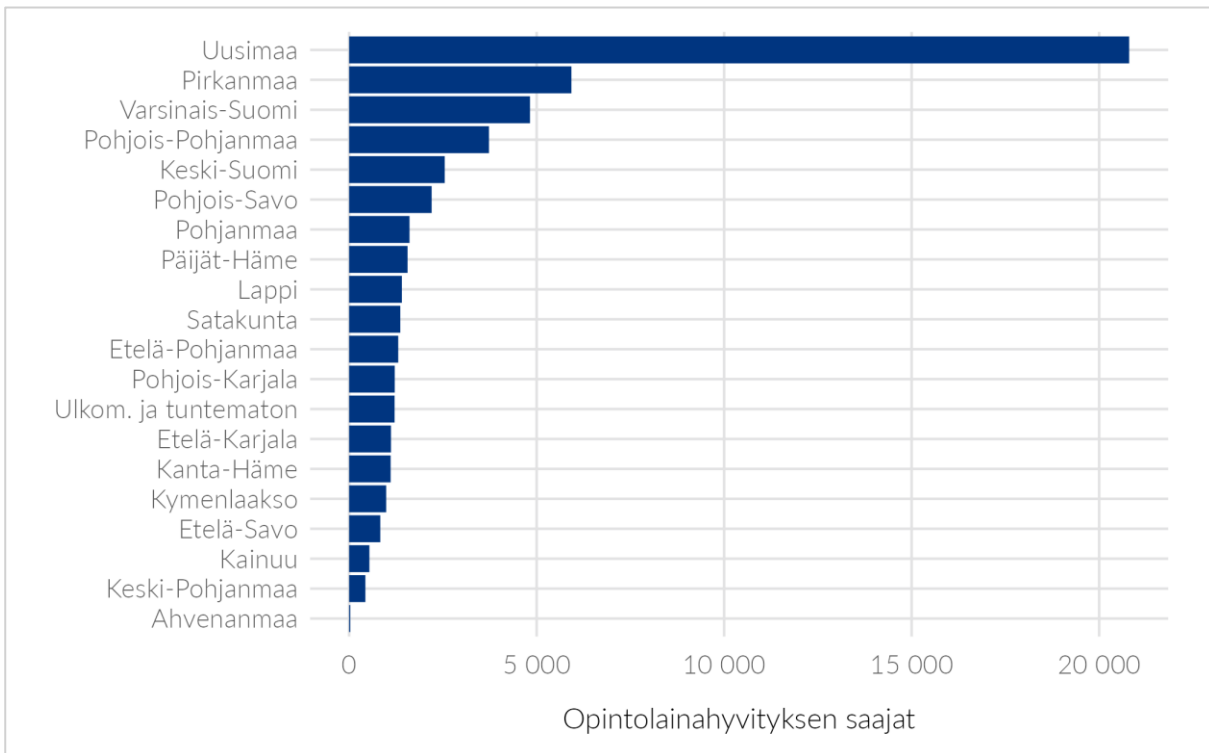


Kuvio 11. Opintolainahyvityksen saajat ikäryhmän mukaan.

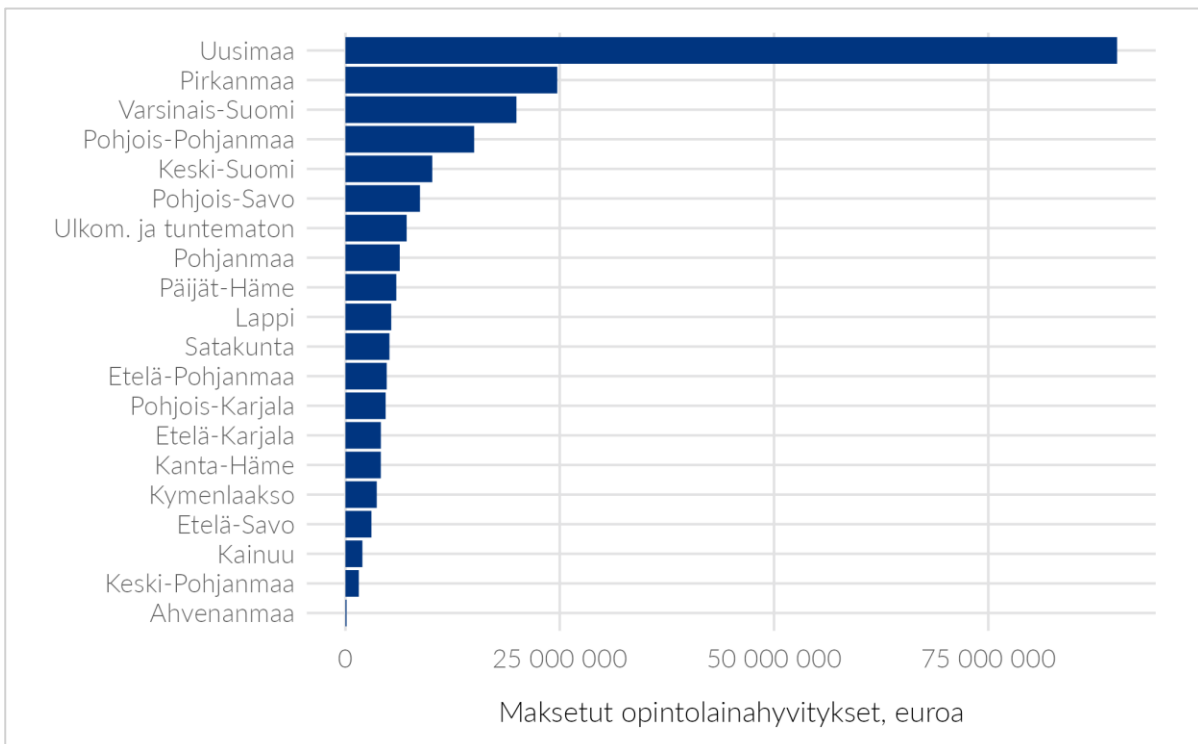




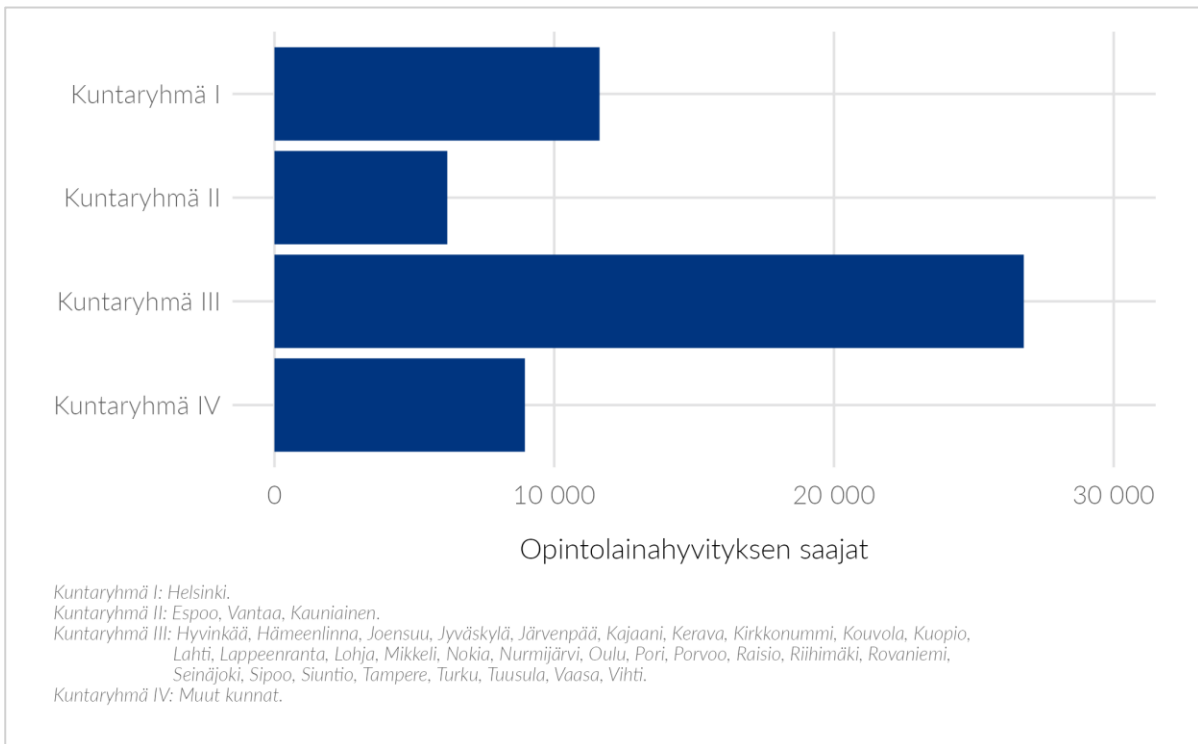
Kuvio 12. Opintolainahyvityksen saajat maakunnittain 2015–2021.



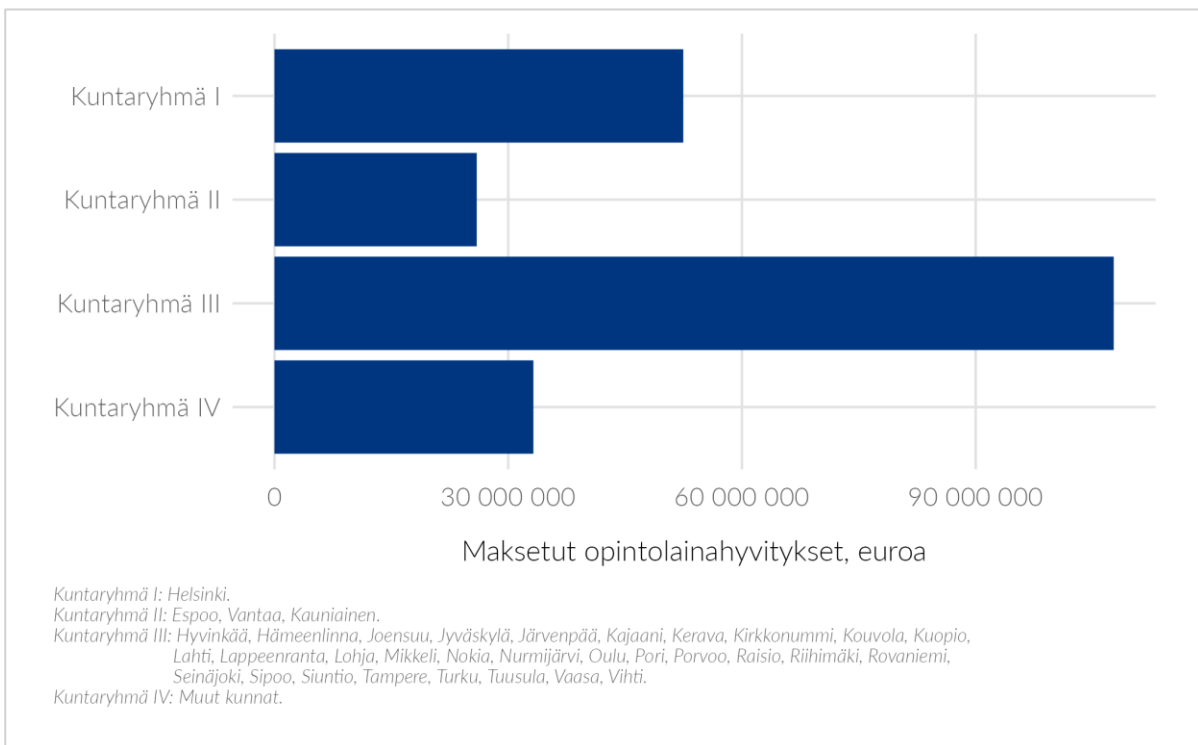
Kuvio 13. Maksetut opintolainahyvitykset maakunnittain 2015–2021.



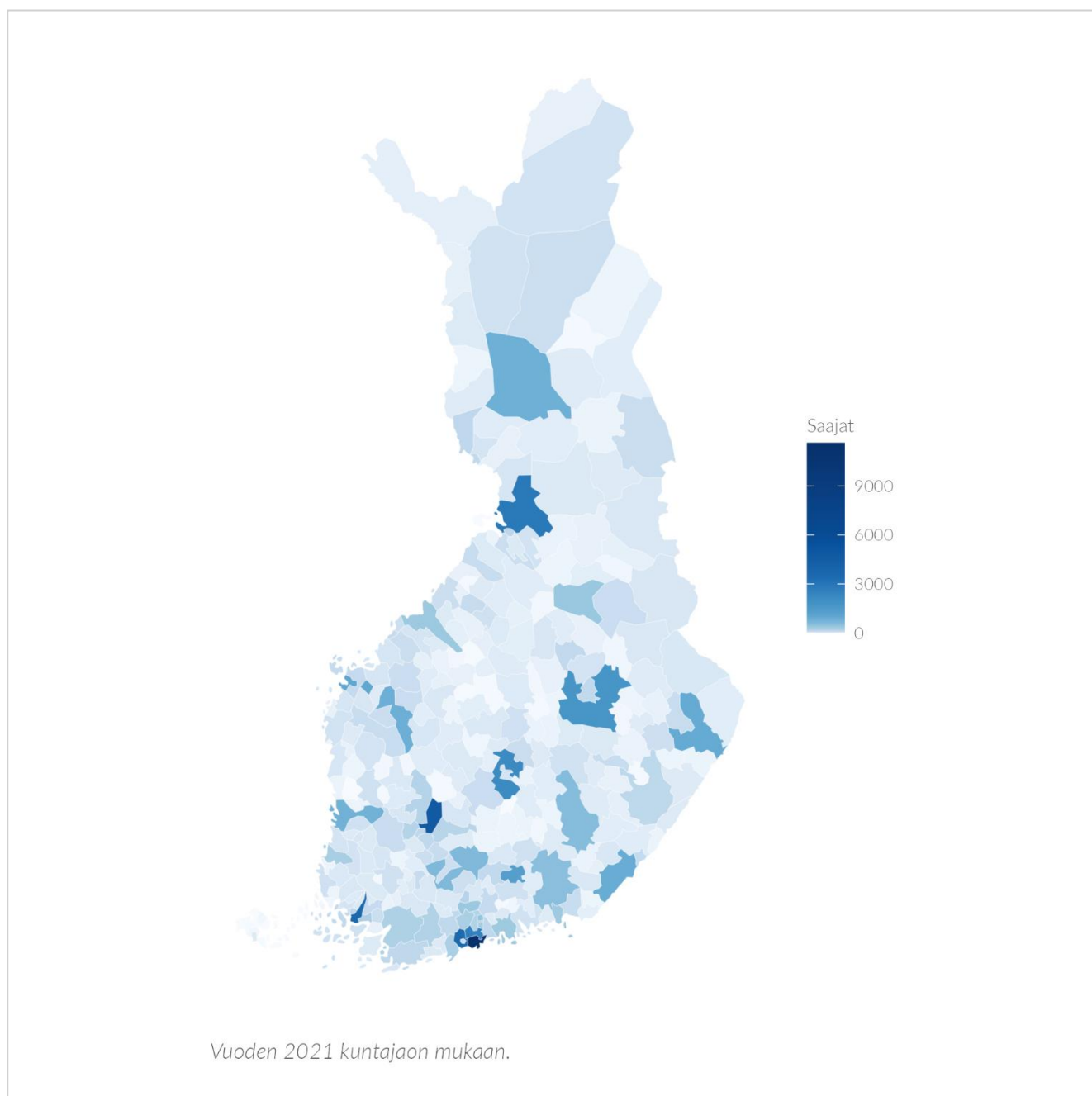
Kuvio 14. Opintolainahyvityksen saajat kuntaryhmän mukaan 2015–2021.



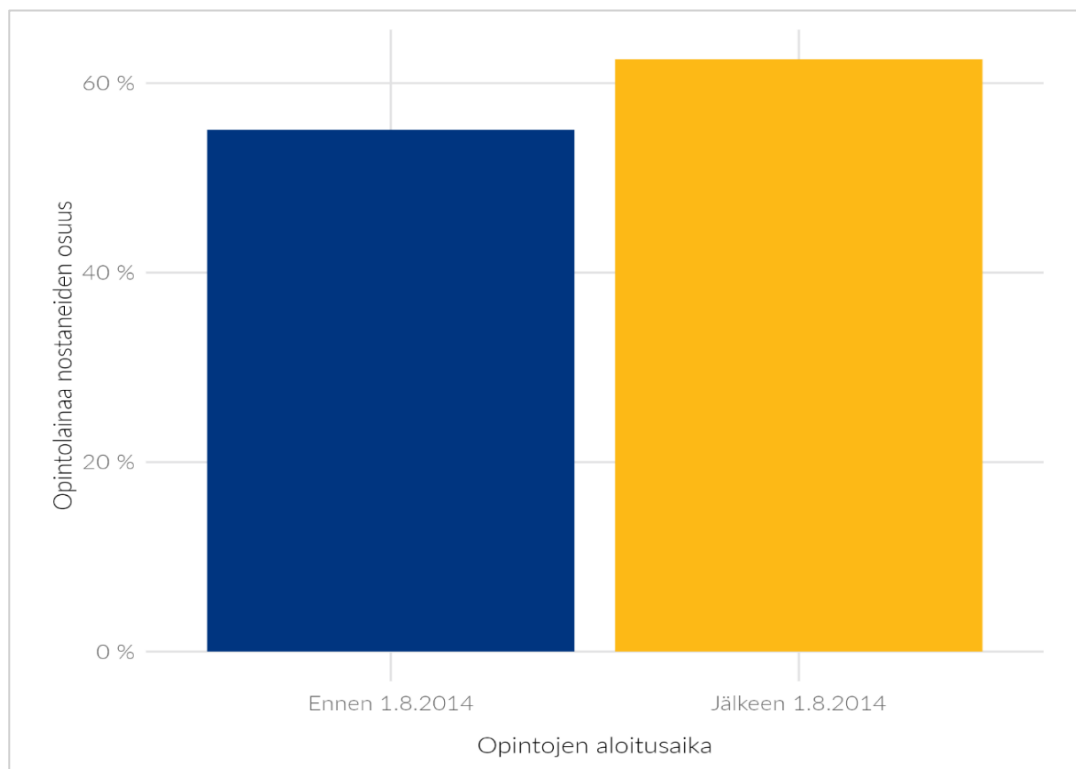
Kuvio 15. Maksetut opintolainahyvitykset kuntaryhmittäin 2015–2021.



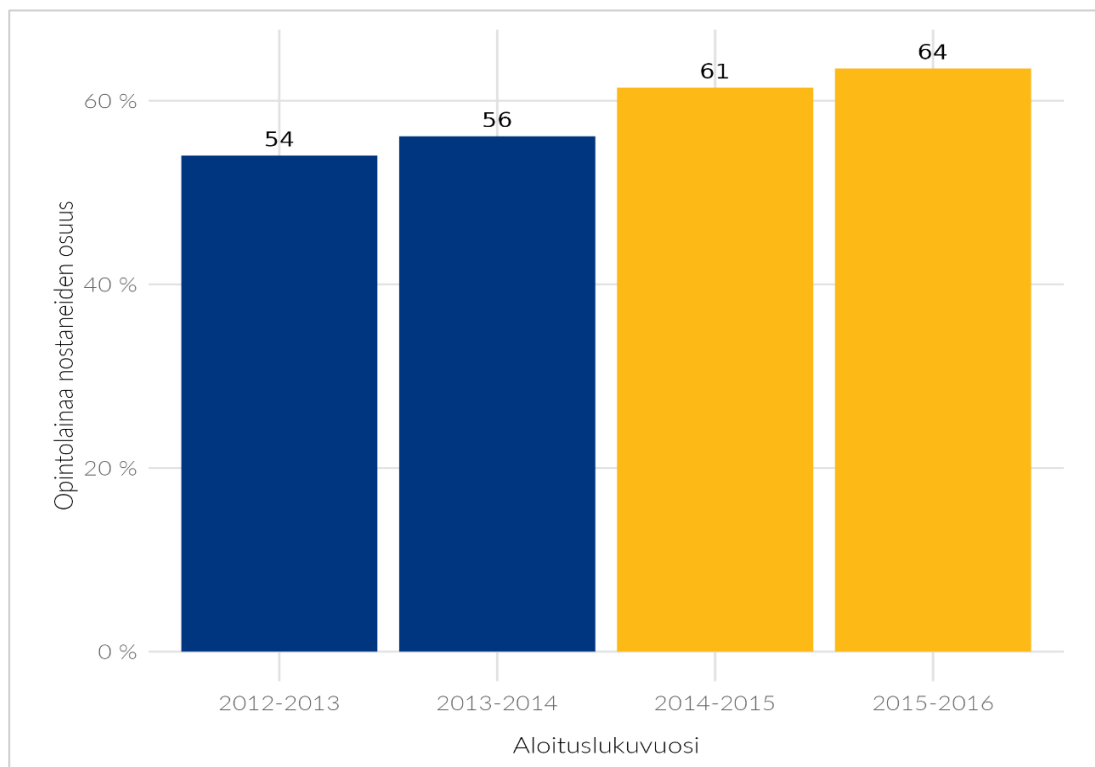
Kuvio 16. Opintolainahyvityksen saajat kunnittain 2015–2021.



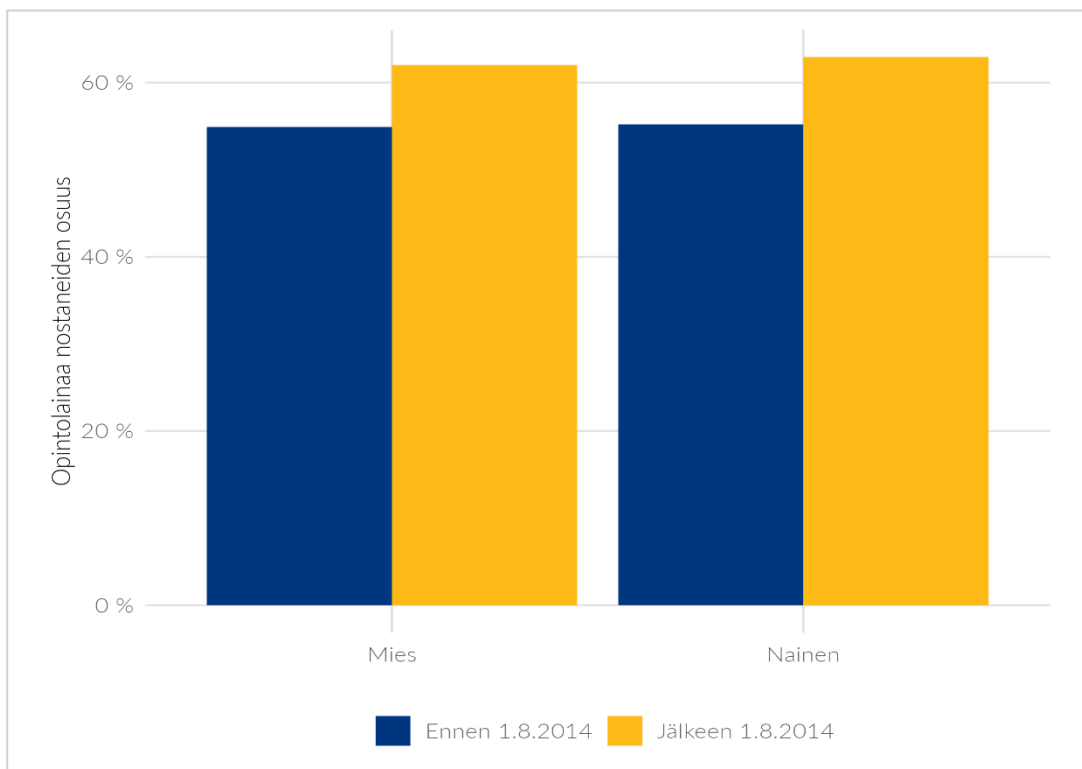
Kuvio 17. Opintolainan nostajat aloitusajankohdan mukaan.



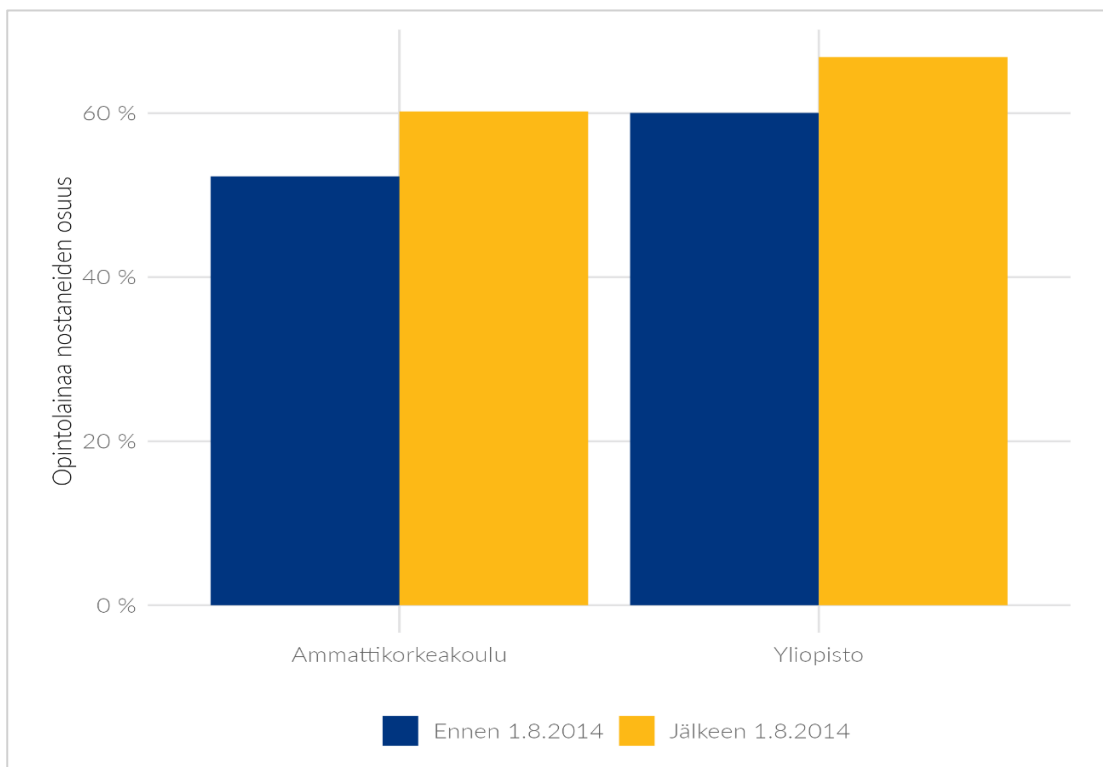
Kuvio 18. Opintolainan nostajat aloituslukuvuoden mukaan.



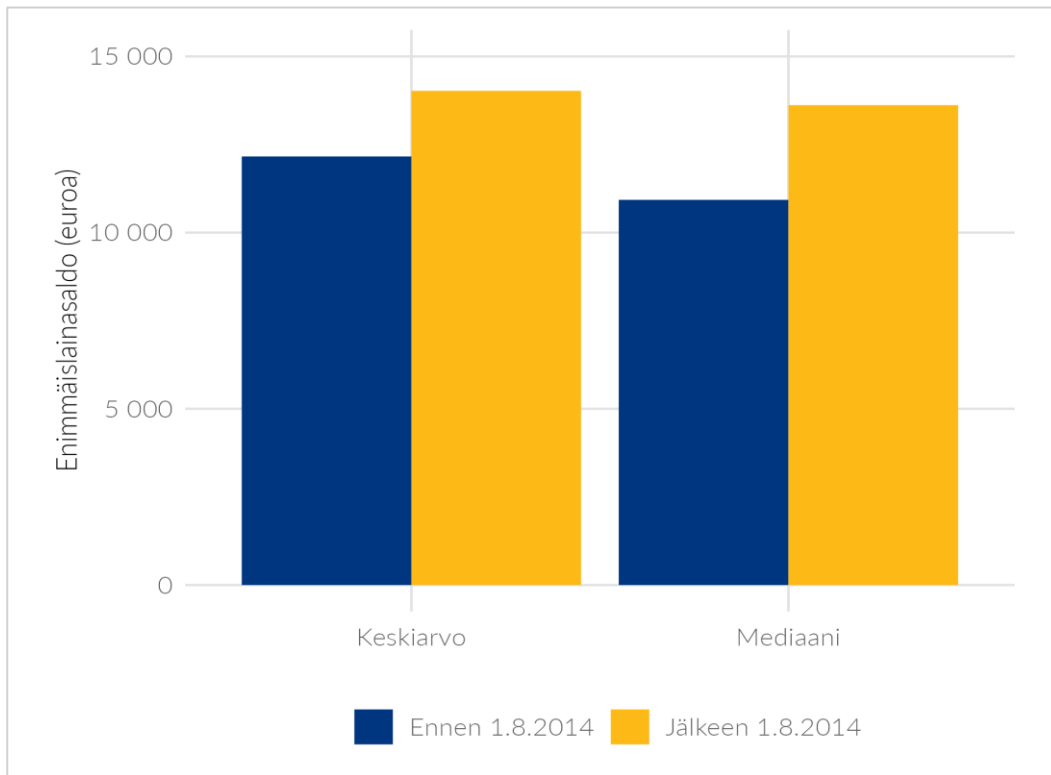
Kuvio 19. Opintolainan nostajat sukupuolen mukaan.



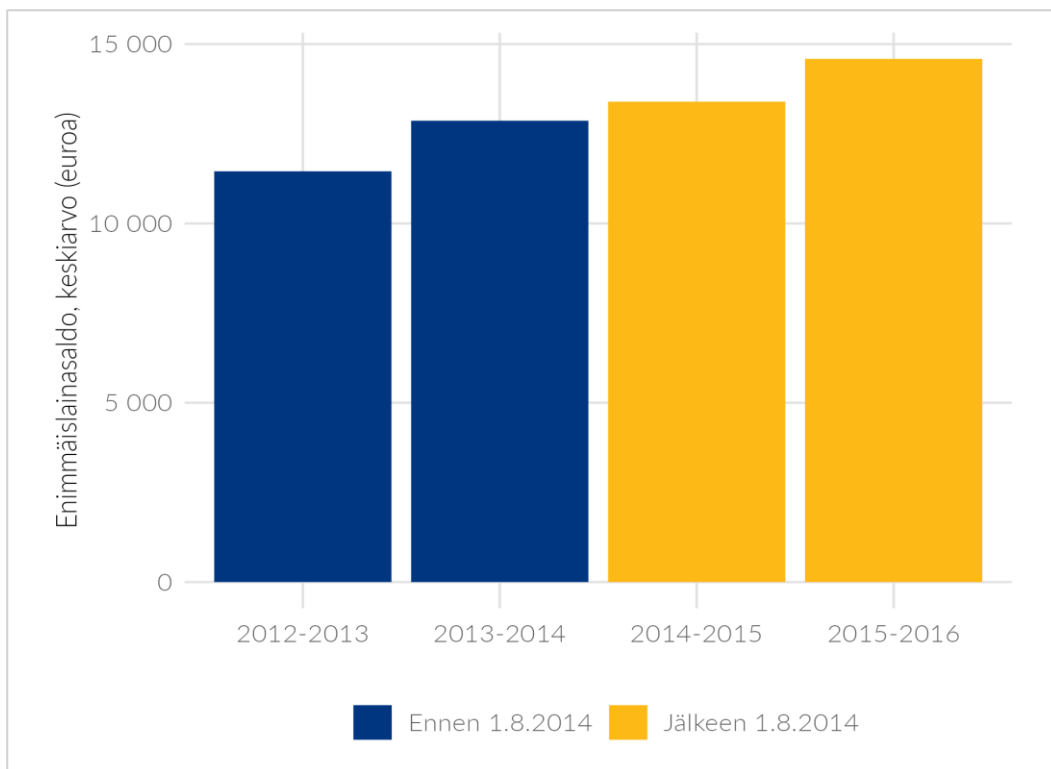
Kuvio 20. Opintolainan nostajat aloitusajankohdan ja korkeakoulutyypin mukaan.



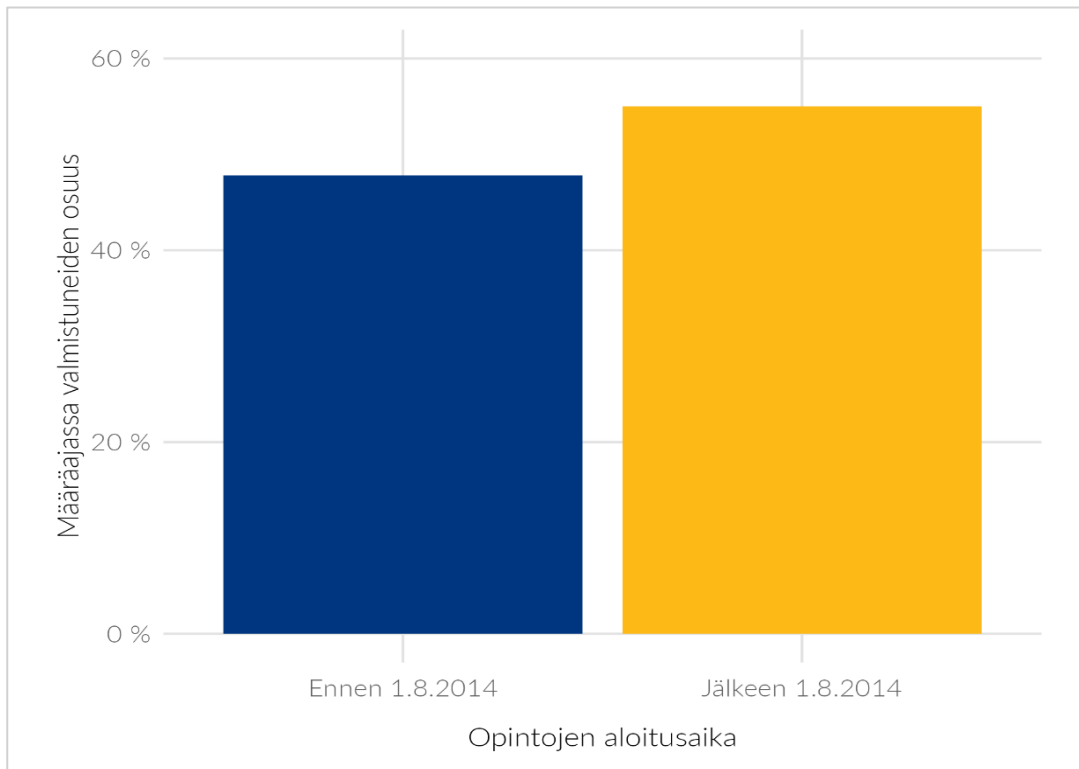
Kuvio 21. Opintolainan enimmäislainasaldon keskiarvo ja mediaani aloitusajankohdan mukaan.



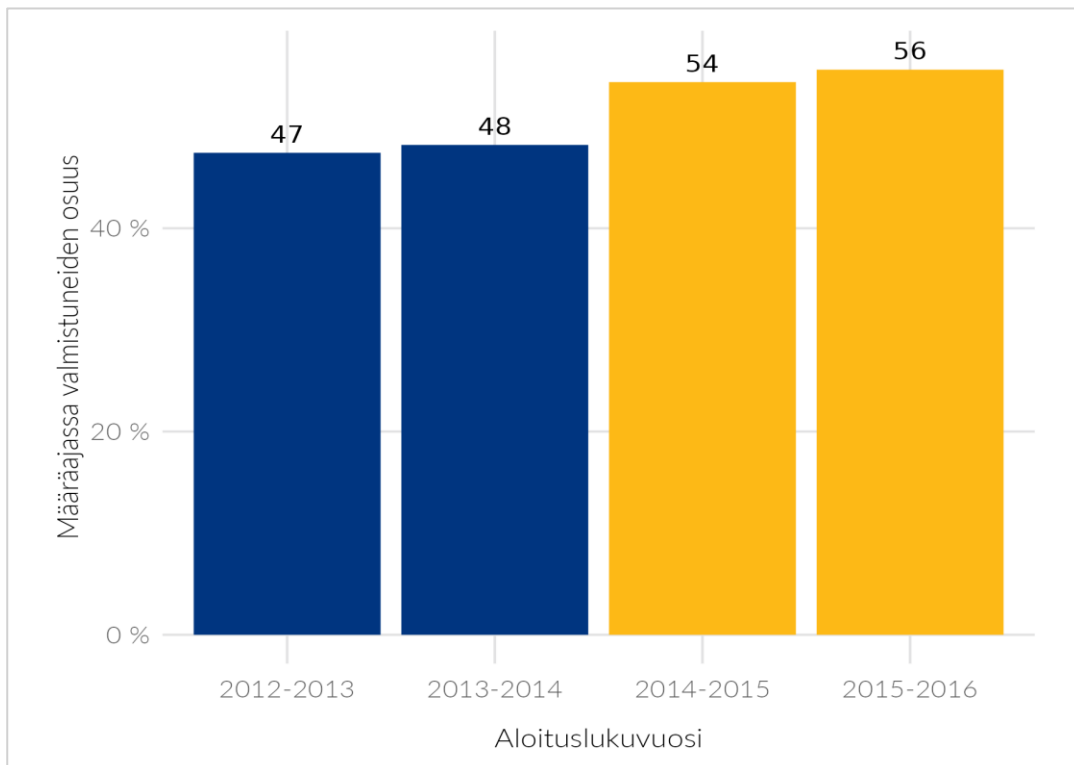
Kuvio 22. Opintolainan enimmäislainasaldon keskiarvo aloituslukuvuoden mukaan.



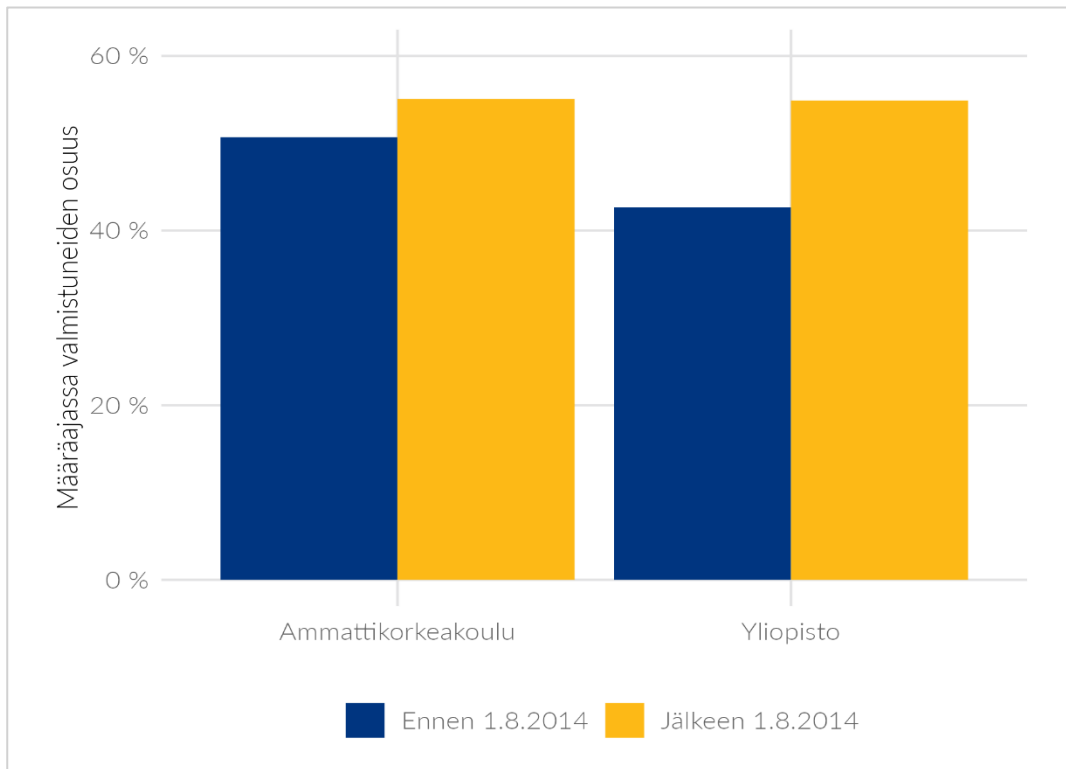
Kuvio 23. Määräajassa valmistuneiden osuus aloitusajankohdan mukaan.



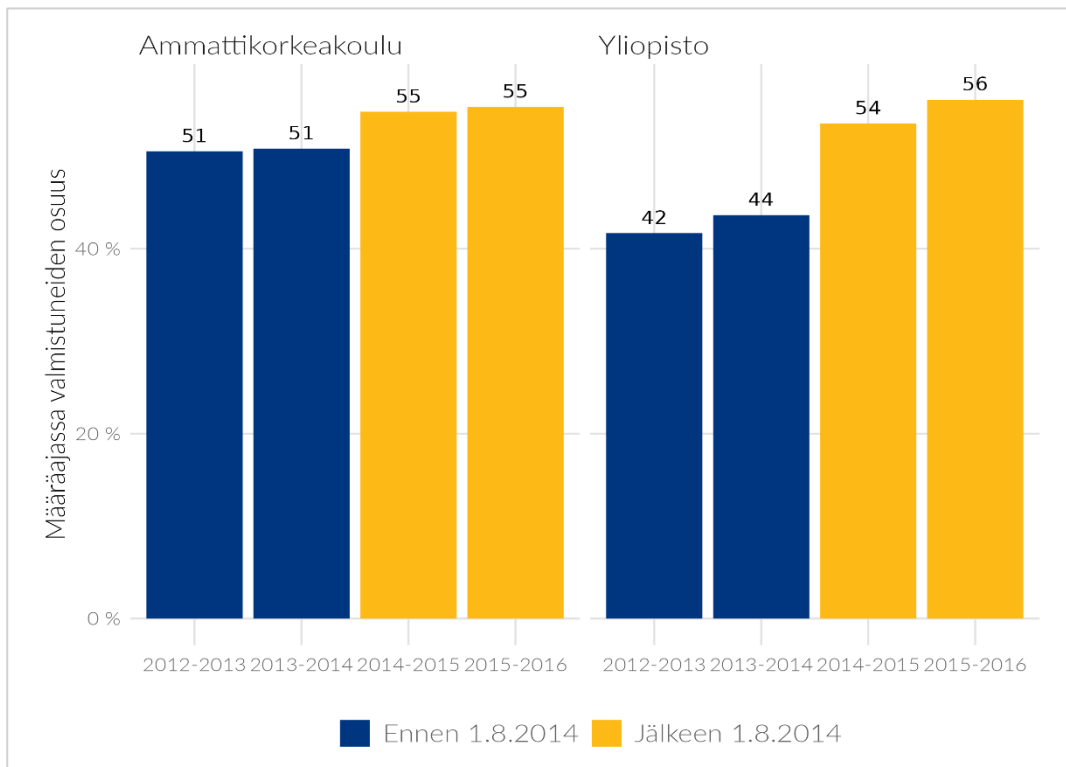
Kuvio 24. Määräajassa valmistuneiden osuus aloituslukuvuoden mukaan.



Kuvio 25. Määräajassa valmistuneiden osuus aloitusajankohdan ja korkeakoulutyyppin mukaan.

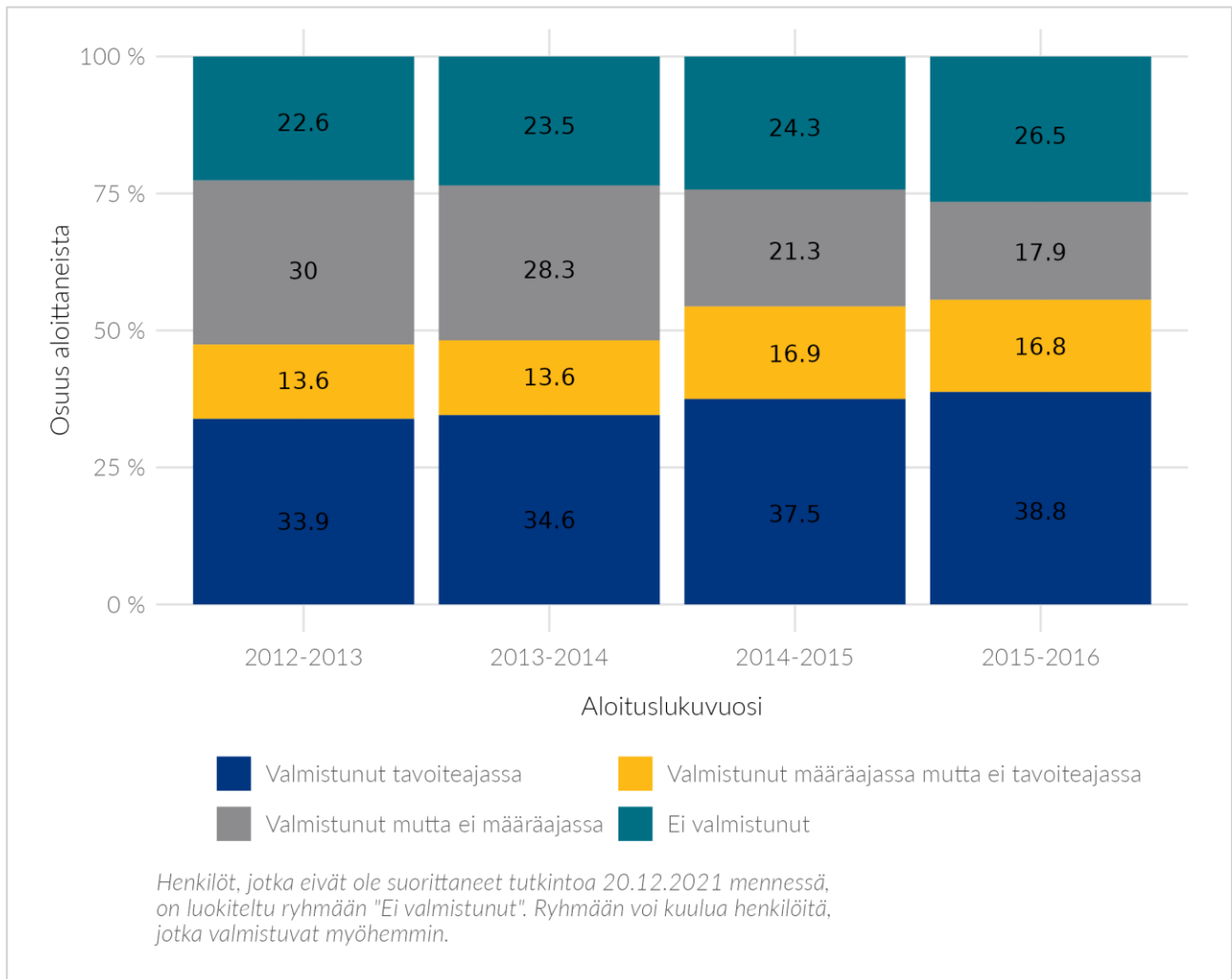


Kuvio 26. Määräajassa valmistuneiden osuus aloituslukuvuoden ja korkeakoulutyyppin mukaan.





Kuvio 27. Valmistumisaika aloituslukuvuoden mukaan.



Kuvio 28. Valmistumisaika aloituslukuvuoden ja korkeakoulutyyppin mukaan.

